

Kommunen, Hållbar Utveckling och Corporate Social Responsibility

En analytisk beskrivning av kommunens fördelar och möjligheter

Marcus Schjånberg

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi
UTVK02

HT12
Cheryl Sjöström

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Introduktion.....	4
1.2 Syfte	6
1.3 Avgränsning	7
1.4 Teori.....	8
1.4.1 Hållbar utveckling.....	8
1.4.2 Corporate Social Responsibility.....	10
1.4.3 Globalisering	12
1.4.4 Tidigare forskning.....	13
1.5 Metod	14
1.5.1 Intervjuer.....	15
1.5.2 Analysmetod	19
1.5.3 Motivering av metod.....	19
1.5.4 Skapandeprocessen bakom uppsatsen	20
2. Analys	23
2.1 Kommunens roll och möjligheter.....	23
2.1.1 Kommunen, hållbar utveckling och CSR	23
2.1.2 Kommunen, CSR, hållbar utveckling och övriga aktörer.....	24
2.1.3 Kommunen, samarbeten och övriga aktörer	25
2.1.4 Kommunen, CSR och civilsamhället	26
2.1.5 Kommunen, CSR och marknadsvärde	29
2.2 Corporate Social Responsibility och övriga aktörer	31
2.2.1 Marknadsvärdet för CSR	31
2.2.1.1 Identifiering och klassifering av marknadsvärde	31
2.2.1.2 Kritik	33
2.2.1.3 Ett utvecklat marknadsvärde för CSR.....	34
2.2.1.4 Klassifering av icke-statliga organisationer och företag	35
2.2.2 Exemplifiering	36
2.2.2.1 Fairtrade.....	36
2.2.2.2 Fairtrade, Barista och Starbucks	37

2.2.2.3 Kritik	38
3. Avslutning.....	40
3.1 Slutsatser.....	40
3.2 Sammanfattning.....	42
4. Referenslista.....	44

1. Inledning

1.1 Introduktion

Rapporter har visat att Norden, med Sverige i fronten, ligger i topp och Sverige är det land med mest företag som är engagerade i Corporate Social Responsibility (CSR), när mätningar har gjorts på socialt och miljömässigt ansvarstagande i företagssektorn (Gjølberg 2009 och Sydsvenska Dagbladet, 2012-11-02). Samtidigt har det nyligen uppdagats att flera svenska företag trots detta fortfarande agerar oetiskt och, till exempel, ger ovärdiga och otillräckliga löner till anställda i utvecklingsländer (Sydsvenska Dagbladet, 2012-11-05).

Under de senaste årtiondena har transnationella företag haft en ökad roll i den globala ekonomin. De transnationella företagens roll på världsmarknaden har vuxit kraftigt och stod 2001 för 10% av världens BNP och 30% av världens export (Clapp, 2005:23). Där till har industrialiseringen världen över ökat och spridit sig till många utvecklingsländer. År 2003 fanns 50% av den globala mängden arbeten inom industriell tillverkning i utvecklingsländer, 60% av exporten från utvecklingsländer till utvecklade länder var av tillverkade gods och där till har utvecklingsländer ökat sin del av den globala exporten, från 4.4% till 30% (Kiely 2008). Samtidigt förenklar industrialiseringen en systematisk förändring av traditionell tillverkning och homogeniserar konsumenter världen över via flertalet kanaler, där massmedia spelar en stor roll (Slater et al. 2008:155 och Potter 2008:192-95). I modern tid lever 20 procent av världens befolkning på 86 procent av världens BNP, ett land står för 23 procent av världens energiförbrukning och USA och Europa står för 65 procent av världens årliga förmögenhet, samtidigt som företag och konsumtion har fått en näst intill ideologisk eller religiös stämpel och spelar i modern tid en stor roll i människors vardagliga liv (Blowfield & Murray, 2008:10-11).

Innebörden av den globala marknaden på lokala samhällen i ”syd” (utvecklingsländer, tidigare ”tredje världen”) ökar mer och mer och de lokala marknaderna i ”nord” (utvecklade länder, tidigare ”första” och ”andra världen”) kommer via ovannämnda kontext att spela en stor roll på deras utveckling. De två olika fenomenen nämnda ovan är dessutom kraftigt relaterade till varandra, men även till globaliseringsprocessen där transnationella företag omlokaliserar sin produktion till syd, med syfte att öka sin konkurrenskraft i den globala ekonomin (Sherer & Smid 2008). Detta är en effekt av utformningen av den globaliserade och neo-liberala världsmarknaden och för även med sig försvagade gränser och inskränkt statlig suveränitet (Potter et al. 2008:94 och Ruggie 2003).

Globaliseringen och de transnationella företagens nytta i utvecklingsländers ekonomier går däremot att argumentera som både utvecklande eller kontra-

utvecklande (Kiely 2008:183); ena sidan fokuserar på företags möjlighet att skapa arbeten, inkomst och teknologiöverföring, medan andra sidan ser dem som exploatörer som skapar en skev utveckling. Fortsättningsvis innebär en bred industrialisering en prekär situation: dagens resursanvändning och avfallshantering hos många företag skapar miljömässiga katastrofer och är ohållbara i ett långt perspektiv (Clapp 2005 och Utting. 2008). Trenderna på den globala marknaden drivs av tillväxt, investering och ökad produktion och är i denna kontext oroande i sociala och miljömässiga perspektiv (Blowfield & Murray 2008:10-11). Trenderna skapar vidare effekter och återspeglas på inhemska nationella marknader genom statlig privatisering och avreglering (Vogel 2005:8).

På så vis har liberalisering, industrialisering och globalisering de senaste årtiondena styrt utvecklingsparadigmen, med varierande resultat, och omedvetet skapat ett ”maktvakuum” (Vogel 2005:9), där fria aktörer, såsom transnationella företag, har haft möjlighet att röra sig fritt från framgångsrik reglering som en del av sin normala företags- och marknadsexpansion. På grund av detta har företag, i sin expansions- och investeringsiver, ignorerat många av de miljömässiga och sociala aspekter som är essentiella i begreppet hållbar utveckling (Utting, 2000:s1). Fortsättningsvis skapar denna kontext en skev utvecklingsprocess där redan rika och stabila aktörer möjliggör större profit för sig själv på bekostnad av redan utsatta och underutvecklade aktörer (Potter et al. 2008:131-132). H&M’s VD, Karl-Johan Persson, berättar för Kalla Fakta att ”det är inte en fråga om att vi ska vara där [Kambodja], det hade sett mycket sämre ut om vi inte funnits på plats” (Sydsvenska Dagbladet, 2012-11-05) och sammanfattar problematiken på ett enkelt och konkret vis.

För att motverka företags bidrag till en mer och mer degraderande utveckling i syd skapades under 1950- och 60-talet flertalet alternativa handelsorganisationer, vilket skapade möjligheten för mer rättvisa handelsförhållande mellan nord och syd (Blowfield & Murray 2008:33). För att skapa en hållbar utveckling, i både nord som syd, krävs det fler sådana krafttag för att möjliggöra en förändring i det här sammanhanget. Som ett svar och problematisering på detta har diskursen om företags sociala (och miljömässiga) ansvarstagande aktualiserat och debatterat den ovannämnda komplexiteten (Vogel, 2005:s8-10). För att koppla tillbaka till de ovannämnda rapporterna så skiljer sig mängden av CSR-engagerade företag kraftigt från land till land, beroende på flera olika faktorer. Tillsammans med ett par andra länder har de nordiska länderna visat sig vara överrepresenterade i många CSR-indikatorer (Gjølberg, 2009). Förklaringen bakom denna trend anses bero på att företag i Norden är delvis inneslutna i en institutionell och reglerad miljö som förespråkar implicita anledningar till varför CSR är av intresse för företag i Norden (Gjølberg, 2009 och Matten & Moon 2008). Denna studie

kommer därför att argumentera för CSR och undersöka eventuella fördelar som en institutionell och reglerande aktör kan bidra med i den problematik som beskrevs ovan. På så vis kommer den ”nordiska modellen” att undersökas. Tidigare forskning i fältet har redan påvisat vissa trender och möjligheter för statens möjligheter att påverka frågeställningar kring hållbar utveckling och CSR. På grund av detta fokuserar denna studie på lokala perspektiv, för att undersöka mer konkreta och påtagliga uttryck av hållbar utveckling och CSR i Sverige.

1.2 Syfte

I den här uppsatsen kommer jag i stort granska, analysera och undersöka möjliga utvecklingar för problematiken som nämndes i inledningen på introduktionen. Som ramverk för min kritik kommer teorier inom CSR och hållbar utveckling ligga i grund. Malmö stads engagemang i miljömässiga och socialt medvetna frågor samt deras arbete med företag och NGOs aktiva i utvecklingsfrågor kommer ligga i fokus och genom att undersöka denna aktör har jag för avseende att kunna upptäcka eventuella relationer och kopplingar som går att utveckla i perspektiv av en hållbar utveckling. På så vis kommer den nordiska modellen, tillsammans med aktörens arbete, kritiskt prövas och undersökas. Jag kommer undersöka det material som hämtas ur min valda metod och förhoppningsvis kunna sammanlänka dessa till etablerad teori inom fältet. Jag är även intresserad av att se vilka olika vägar kommunen har möjlighet att utvecklas inom för att sprida sin egen agenda för hållbar utveckling, vilken jag tror har stor möjlighet att utöka sina insatser i projekt som är till fördel för utvecklingen i syd.

Jag vill också utforska hur kommunen förhåller sig till att skapa samarbeten och att se om sådana lokala samarbeten har möjlighet att skapa speciala fördelar eller förhållanden för aktörer som är relevanta inom kontexten för problematiken som nämndes i introduktionen. Syftet till att undersöka samarbeten med andra aktörer grundar sig på det faktum att både hållbar utveckling och CSR är av interdisciplinär och komplex natur och blir påverkade av en stor mängd aktörer. Förhållanden till resterande aktörer bli alltså väldigt viktig i att utforma en holistisk bild av studiefältet. Den lokala anknytningen är menad för att identifiera eventuella lik- och olikheter till redan genomförd forskning i ämnet och för att koppla den till ett nytt perspektiv.

Jag tror att kommunen spelar en stor roll i att förmedla ansatsen om hållbar utveckling, samtidigt som det finns andra aktörer som kommunen kan påverka som har en möjlighet att skapa en förändring hos företag på denna nivå. Företagens perspektiv är dock ytterst viktiga i rollen som antagonister för den här problematiken och är viktiga innovatörer. CSR har visat sig vara en möjlig väg för att uppnå en mer hållbar utveckling och på grund av detta kommer jag argumentera för den roll CSR kan uppfylla i en hållbar utveckling i den här studien. Inte minst så är det just en innovativ och medveten företagsanda som i många fall skapar gott omdöme för andra företag eller aktörer att ta efter. Fokus i studien kommer dock att ligga på kommunens möjligheter och arbete i

kontexten. Detta kommer att kritiskt granskas och relateras till ett teoretiskt ramverk inom hållbar utveckling och CSR, där CSR representerar den viktigaste faktorn. Fortsättningsvis skall det påpekas att konsumenten är ytterligare en aktör som inte bör ställas i skymundan. Konsumenten behöver bli mer engagerad och få möjlighet till att göra fler medvetna val i sin vardag, bli fler som ställer krav för att slutligen ha möjligheten att uppnå en kritisk punkt eller massa. En kritisk massa har möjligheten att driva fram ett paradigmskifte inom dagens konsumtionsvanor och resurshantering och kan göra stor påverkan på människor och miljö i syd. Uppsatsen begränsar sig dock till att enbart fokusera på kommunen, men då kontexten av den här uppsatsen är så vid kommer perspektiv och idéer från flera andra aktörer trots allt spela en stor roll för den teoretiska målbilden.

Med detta syfte utgår min uppsats från följande frågeställning:

Går det att se några fördelar med kommunens möjligheter till att verka för en hållbar utveckling, genom en progression av företags beredvillighet att anamma Corporate Social Responsibility och genom att agera utefter en hållbar utveckling själv? Vilka eventuella fördelar kan ses?

För att få svar på detta ställs dessa sekundära frågor:

Hur förhåller sig och arbetar Malmö kommun med begreppen hållbar utveckling och Corporate Social Responsibility, och vilken status har de i frågor kring kopplingen och komplexiteten mellan de båda begreppen?

På grund av mängden viktiga aktörer inom hållbar utveckling och Corporate Social Responsibility, hur anammar Malmö kommun integrationen av samarbeten mellan aktörer i frågor relevanta till detta ämne?

Är en lokal anknytning till hållbar utveckling och CSR-diskursen något som ger kommunen eventuella fördelar i att påverka möjligheterna för en utveckling av relaterande frågor?

1.3 Avgränsning

I den här uppsatsen har jag haft behovet att göra flera olika avgränsningar och de är av teoretisk, empirisk och praktisk art. I min studie har jag identifierat fyra olika aktörer som är intressanta att undersöka: konsumenten, företaget, staten och den icke-statliga organisationen (delvis motiverat från Pattberg (2000:263)). Preliminärt uteslöts endast en av dessa fyra aktörer, konsumenten. Studien har inte syfte att i detalj argumentera eller diskutera konsumentens roll eller relevans i förhållande till uppsatsämnet. Även om en sådan relevans existerar kommer studien endast diskutera denna innebörd om den erhållna primärdatan tillhandahåller något sådant perspektiv. Härav är denna avgränsningen mer teoretisk i sin grund. Detta innebär att konsumentens roll i CSR eller hållbar utveckling inte kommer att inkluderas i det teoretiska ramverket för studien.

Fortsättningsvis har jag blivit tvungen att avgränsa min studie efter den problematik som erhålls i skapandeprocessen. Detta betyder att jag lagt störst fokus på endast en, av innan tre, olika aktörer. Avgränsningen är av empirisk art och, som nämns i syftet, utesluter inte de resterande två aktörerna från att ha en viktig roll i min teori. Jag bör dock påpeka att de båda aktörernas roll i studien inkluderas i det empiriska materialet på samma vis som konsumenten och styrs av deltagarnas möjlighet att tala och resonera fritt under intervjuerna.

Studien inneåller även praktiska avgränsningar. Malmö kommun är en stor och utspridd institution som hade behövt en väldigt tids- och energikrävande process att analysera i helhet. På grund av detta valdes deltagarna ut på grund av deras möjlighet att kunna representera kommunen i de frågor som är relevanta för studien. Processen bakom uppsatsen och uppsatsens omfattning i stort har även bidragit till vidare praktisk begränsning. Denna kontext har hindrat mig från att utöka studien till att undersöka flera aktörer av samma slag, d.v.s att undersöka flera olika kommuner. Detta hade gett mig möjligheten att göra större och mer korrekta generaliseringar, samtidigt som studien kunnat få en större vikt i diskursiva sammanhang.

Det bör även påpekas att den valda teorin i studien kan ses som relativt enkelsidig och som att jag har ”skilt agnarna från vetet”. Detta är en medveten process, CSR är ett interdisciplinärt och väldigt omfattande begrepp. På grund av detta har endast den mest väsentliga argumentationen och kritiken för och emot CSR som ett redskap för hållbar utveckling redovisats i denna studie. Skapandeprocessen bakom studien påverkade även detta och har gjort att jag endast införlivat de perspektiv som är mest relevant för det erhållna primärmaterialet. För förtydning, fortsatt till avsnitt 1.5, Metod.

1.4 Teori

I den här delen kommer jag redovisa, definiera och förklara de teorier som den här studien grundar sig på. Teorierna är relativt sammanfattade och tar upp de mest essentiella perspektiven.

1.4.1 Hållbar utveckling

Hållbar utveckling kan ses som ett väldigt brett begrepp som går att utveckla och diskutera i stor omfattning. Essensen av uttrycket går dock att finna i den definition som uppkom 1989 från FN-rapporten ”Our Common Future”, även kallad Brundtland-rapporten. I denna rapport definieras hållbar utveckling som “development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs” (Utting 2000). I rapporten klargörs det att alla problem som existerar i världen är relaterande och sammankopplade kriser, som alla bör tas i åtanke vid byggandet och utvecklingen av mänsklighetens framtid (WCED 1987). Det är därför inte hållbart att aktörer

utför hållbara praktiker inom ett fält eller perspektiv samtidigt som de medför negativ påverkan i ett annat. Hållbar utveckling är summan av aktörens aktioner och är endast positiv om de angriper problematiken via ett holistiskt tillvägagångssätt.

Genom denna definition blir alltså allting som kan ha en negativ effekt på framtida generationer och deras möjligheter att tillgodose sina egna behov sett som en negativ aktion. Definitionen kräver dock vidare förklaring och sätts i relevans till uppsatsämnet. Enligt definitionen måste den nuvarande generationens behov tillgodoses innan framtida generationer kan prioriteras: den nuvarande generationens behov behöver på grund av detta definieras. De universella mänskliga rättigheter som har arbetats fram och summerats av FN kan här ses som ett elementärt bidrag till debatten, men är på många sätt inte tillräcklig. För att bredda perspektivet och synen på mänskliga rättigheter kan Amartya Sens bidrag diskuteras. Sen menar att mänskligt välmående är direkt kopplat till de möjligheter och friheter som finns tillgängliga för varje individ (Sen 1999 och Sen 1999). Sen utvecklar sin teori via hans teori om ”mänskliga förmågor” (human capabilities) och anser att synen på mänskliga rättigheter och hans teori är starkt relaterade och att båda två perspektiv kan fristående bidra till en förståelse av motparten (Sen 2005). Tillsammans skapar de perspektivet att hållbar utveckling därför inte bara kräver de mest basala mänskliga behoven, såsom rätten till tillräcklig näring, vatten, sanitet och skydd, utan även möjliggörandet av rätten till utbildning, sjukvård och arbete (HREA, 2011). Hållbar utveckling innebär rätten och möjligheten för människor att ständigt utvecklas i ett ekonomiskt, socialt, kulturellt och politiskt perspektiv och innebär en utveckling som inte går att mäta enbart via BNP (Potter et al. 2008:s13). På grund av detta är det viktigt att skilja hållbar utveckling från hållbar tillväxt. Att utvecklas innebär en kvalitativ istället för en kvantitativ tillväxt. Jämförelser baserade på BNP indikerar endast kvantitativ tillväxt och borde därför överges som jämförelseverktyg då kvantitativ tillväxt i ett klart begränsat ekosystem inte kommer att vara hållbart i längden (Daly 1990). För att mänskligheten skall kunna ha ett långsiktigt perspektiv på utveckling är det därför essentiellt att alla har rätt till samma livsmöjligheter jorden runt.

När komplexiteten med begreppet hållbar utveckling nu blivit redovisad går det återigen att sammanfatta den som utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra framtida generationers möjlighet att tillgodose sina egna behov. Jag ser den som en väldigt bra sammanfattning som blir tydligare när dess komplexitet blivit klargjord. Därför är det denna definition som syftas till när uttrycket hållbar utveckling används i denna studie.

I och med studiens syfte är det relevant att diskutera statens roll i utveckling. Statens roll i modern utveckling har ändrats drastiskt de senaste årtiondena (Potter et al. 2008:s275). Historiskt sett hade staten varit inblandad i varje aspekt av sin egen utveckling och många av de nyligen självständiga utvecklingsländerna jorden över samlade därför de största delarna av den inhemska marknaden under sitt eget tak (Potter et al. 2008:312). Den neo-liberalism som tog över utvecklingsparadigmet under 80-talet gjorde dock att statens makt, inflyttande och självbestämmande i sin egen industrialisering och utveckling blev mer och mer

tillbakadragen. I fronten för detta händelseförlopp stod de internationella institutionerna IMF och världsbanken, som tillsammans med WTO, styrt modern utveckling till en utvecklingsansats av moderniserad, eurocentrisk och ”top-down” art sedan 1980-talet (Potter et al 2008:89-96, 310 och 351-354). Men innebörden av en fungerande demokratiskt styrande stat och en lukrativ ekonomi har aldrig varit självklar och framgångrika ekonomier går att finna i så väl diktaturer som demokratier (Potter et al, 2008:316). Enligt Bruntland-rapporten har staten en viktig roll i att möjliggöra ansvarstagande och hållbara processer såväl inom sina egna nationella gränser som via multilaterala samarbeten på internationell nivå (Potter et al. 2008:314). Dock så har det även visat sig att staten kan vara ett hinder för en mer hållbar utveckling genom att förvärpa redan existerande problem, låta internationella institutioner påverkar nationellt beslutsfattande och det faktum att många utvecklingsländer inte har den finansiella möjligheten att erbjuda sådana tjänster (Potter et al. 2008:314-315). Statens roll är alltså en invecklad sådan.

1.4.2 Corporate Social Responsibility

Corporate Social Responsibility är även det ett kontroversiellt och debatterat begrepp. CSR definieras därtill olika beroende på aktör och kontext (Crane et al. 2008). Trots detta går det att samla debatten kring CSR kring erkännandet att företag har skyldigheter som sträcker sig utanför deras samhällsekonomiska och lagliga förpliktelser (Carroll 1999). Detta betyder för företag att de istället för en enkelriktad företagsroll av ekonomisk natur även måste erkänna och förhålla sig till en tredelad roll som inkluderar ekonomiska såväl som sociala och miljömässiga aspekter (Porter et al. 2007). En definition går även att utvärdera genom att enkelt sammanfatta debatten och att använda deras slutsats: de samhällsutvecklande aktioner ett företag engagerar sig i som sträcker sig utanför dess ekonomiska och lagliga förpliktelser (Vogel 2005). Via detta perspektiv blir CSR högst relativt och kontextbaserat beroende på det nationella och lagliga sammanhang varje företag verkar i. Vad som kan ses som ett CSR-initiativ hos ett företag i ett visst land är inte ett CSR-initiativ i ett tredje land då det här kan ingå i vad som redan uppfattas som en av dess förpliktelser gentemot samhället. Till exempel kan initiativet i fråga vara en redan existerande lag eller norm som företaget är tvunget att anpassa sig till. För att förtydliga går det att använda det bidrag till CSR-debatten som nyligen författats av ISO (international organisation for standardization). Rapporten ISO 26 000 kan ses som det enskilt största, mest holistiska och sammanfattande bidrag som existerar i ramen för CSR. I rapporten definieras och förtydligas CSR som:

”[the] responsibility of an organization for the impacts of its decisions and activities on society and the environment, through transparent and ethical behavior that; contributes to sustainable development, including health and the welfare of society; takes into account the expectations of stakeholders; is in compliance with applicable law and consistent with international norm of

behavior; and is integrated throughout the organization and practiced in its relationships” (ISO 26000 2010).

Genom denna definition klargörs det att CSR skall vara engagemang som, utöver lagliga förpliktelser, genomsyrar hela företagsapparaten, att företaget skall ta ansvar för den påverkan företaget har på samhälle och miljö genom transparent och etiskt agerande, att företaget skall agera i enlighet med intressenters förväntningar och skall bidra till en hållbar utveckling. För att förtydliga inkluderar företags intressenter både interna som externa aktörer. Företagets anställda, dess aktieägare och investerare räknas som interna intressenter medan reglerande institutioner, civilsamhället och andra företag räknas som externa (Fox et al. 2002). Tyvärr kan företag och organisationer än så länge inte bli certifierade i den här bemärkelsen, utan rapporten erbjuder endast vägledning i frågor kring ”socialt ansvarstagande”. Ansvarsområden som inkluderas av CSR är bland annat de miljömässiga aspekterna hos företag, mänskliga rättigheter och arbetares rättigheter och välmående (Blowfield & Murray 2008:30-31).

På grund av studiens syfte behöver CSR kopplas till hållbar utveckling. Först och främst nämns hållbar utveckling i definitionen av CSR i ISO 26000. På så vis blir hållbar utveckling en självklarhet inom CSR. Det går även att se CSR som ett verktyg för att få företag att se hållbar utveckling som en progressiv och lönande företagsverksamhet, samt en ”självreglerande” men progressiv ansats till för att nå en hållbar utveckling (Lister 2011:16). Porter et al. anser att CSR har möjligheten att “...be a source of opportunity, innovation, and competitive advantage” för företag som anammar och förändrar sin företagskultur till en med ett brett fokus på hållbar utveckling (Porter et al. 2007). Att engagera sig i hållbar utveckling är dessutom det enda tillvägagångssättet för att ett företag verkligen skall kunna se sig självt som ett företag som tar fullt ansvar för sina åtaganden, speciellt i ett globalt perspektiv där ”the responsibility for ensuring a sustainable world falls largely on the shoulders of the world’s enterprises” (Vogel 2005:s20).

I samtida utveckling har flertalet internationella institutioner fått det huvudsakliga ansvaret för att forma och framföra utveckling på både en global som nationell nivå (Potter et al. 2008:275). De mest tongivande institutionerna, IMF och Världsbanken, har sedan 1980-talet förespråkat en ny och mer radikal form av liberalism, neo-liberalism, som är kraftigt fokuserad på en marknadsdriven frihandel (Potter et al. 2008:94). Vidare har transnationella företag ackumulerat så mycket makt att världens stater inte har en möjlighet att effektivt reglera deras aktiviteter, samtidigt som världens samtida underutvecklade länder endast har de förutsättningar som behövs för att få en minimal utdelning från en så radikalt liberal utvecklingsansats (Vogel 2008:8-9 och Ruggie 2003:2). I denna kontext skapas ett ’governance-gap’, ett hål eller tomrum av reglerande institutioner där de starkaste aktörerna får mer eller mindre fri spelyta att verka på (Vogel 2008:9). Det är i detta reglerings-vakuum som andra aktörer utöver de mer tonsättande institutionerna har funnit sin roll, där denna studie är placerad och där CSR är ämnat att verka (Moon & Vogel 2008:310).

Tidigare har hållbar utveckling inom företagssektorn i stort blivit ledd av företagens egna initiativ och marknadens ”självreglering” (industry self regulation) och denna ”självreglering” var en av de största dragkrafterna framåt för en hållbar utveckling inom företagssektorn under 1990-talet (Utting 2000:2-3). En självreglerande marknad är emellertid ett motsägelsefullt uttryck och bygger på volontära initiativ, vilket innebär att konceptet inte är hållbart i och med att volontära initiativ inte kan ses som en effektiv eller fungerande form av reglering (Bendell 2000:248-249). Vidare så motsäger denna form av styrning och reglering den demokratiska processen. Genom självreglering kommer marknaden att bli helt bortkopplad från dess underordnade intresser, som t.ex. nationella regeringar, miljöorganisationer, men framförallt de samhällen som marknaden eller industrin påverkar eller är aktiv i (Bendell 2000:248-249). Om staten och dess demokratiska kraft inte har någon form av inflyttande på marknaden, samtidigt som de människor som blir påverkade av en självreglerande marknad inte får sin röst hörd, kommer den globala marknaden att fortsätta utvecklas till att bli av en mer ojämn och förvrängd natur.

I Milton Friedmanns bidrag till CSR-debatten hittar vi den mest formgivande och grundläggande kritiken mot CSR (Freidmann 1970). Friedmann menar att det enda sociala samhällsansvar ett företag har är att skapa vinst och att ta samhället och dess ekonomi framåt via de effekter detta skapar. Ett företag har många intresser att ta till vara på och dess slutliga uppgift i samhället är att bidra till en ekonomisk tillväxt. I ett fritt samhälle anser Friedman följande:

”there is one and only social responsibility of a business – to use its resources and engage in activities designed to increase its profits so long as it stays within the rules of the game, which is to say, engages in open and free competition without deception or fraud” (Friedman 1970:4).

Friedman med flera kritiserar även CSR för att vara mer retorisk än aktiv, en retorik som för företag på en väg de inte är ämnade att ta (Vogel 2005:12). ”Window-dressing” eller ”green-wash” är de aktioner eller strategier som företag vidtar för att försöka få allmänheten att fokusera på företagets goda agerande istället för deras dåliga (Utting 2000:4 och Pattberg 2006:263). Det är även bevisat att påverkan av CSR initiativ, trots en ökad beredvillighet att implementera dessa och dess funktion som ett alternativt regleringsverktyg, endast är marginell i reella termer och att problematiken fortsätter att skapa negativa och orättvisa effekter på en global skala (Vogel 2005:163-164).

1.4.3 Globalisering

Globalisering kan definieras som intensifieringen av en global sammankoppling där världens samhällen, kulturer, politik och ekonomi kommer närmare och närmare varandra (Potter et al. 2008:s128). Den här utvecklingen är tätt relaterat till utvecklingen av vad som kan kallas ”the ’information society’”, där ny teknologi och kommunikationsmöjligheter förändrat vår uppfattning av tid och

rum, och samtidigt ihopkopplad med att rörelsefriheten av resurser, kapital, gods och människor ökat över de nationella gränserna (Potter et al 2008:s128). Det går att identifiera tre olika grenar av globalisering: den ekonomiska, den kulturella och den politiska. Tillsammans verkar de till att skapa en mer gränslös, homogeniserad och statligt inskränkande värld (Potter et al. 2008:129). Från ett utvecklingsperspektiv har globaliseringen kommit att bli väldigt kontroversiell och diskuterad; ena sidan hävdar att globalisering är ett måste för att tillåta en öppen marknad med fri handel och utbyten av bland annat teknologi och kultur, andra sidan hävdar att globaliseringen förvränger utvecklingen och förstärker ojämnligheter (Potter et al 2008:s127). Oavsett tycke så sammanfattar Potter et al. att ojämn utveckling är en av globaliseringens egenskaper och att de processer och aspekter som verkar inom globaliseringen är vridna till fördel för de redan utvecklade samhällena i nord och stora delar av världen har till och med hamnat i ett större utanförskap än tidigare (Potter et al. 2008:s179 och Ruggie 2003:s4). Fortsättningsvis är globalisering i sig inte en homogen förändring och sker naturligt på ett ojämnt och skevt vis, vilket gör att den utveckling som skapas därav kommer att följa samma mönster.

1.4.4 Tidigare forskning

I och med att CSR är ett så stort, vältäckt och aktivt studiefält är det svårt att inte hitta litteratur som är mer eller mindre kopplat till ditt eget. I studien har tre stycken relevanta källor identifierats, varav två är av mer detaljerad art och den tredje hämtad ur ett mer generaliserat sammanhang. I sin bok, *The Market for Virtue*, redovisar, förklarar och kritiserar David Vogel potentialen och begränsningarna för CSR (2005). Kopplingen till denna studien går att hämta i Vogels avslutande kapitel, *Beyond the Market for Virtue*, som är det avslutande kapitlet i boken. Vogel beskriver att civil reglering (CSR) har goda egenskaper i rollen som en alternativ form av reglering i frånvaron av fungerande statlig sådan (Vogel 2005:163). Vogel presenterar även att civil (mjuk) reglering har möjlighet att framtvunga statlig (hård) reglering och vice versa, men att båda begrepp behöver utvärderas och utvecklas (Vogel 2005:168-171). Vogel identifierar att båda perspektiv har en roll att spela, men att de båda kan verka komplementärer gentemot varandra för att alla kapaciteter dem emellan skall tas till vara på:

”Civil and government regulation both have a legitimate role to play in improvising public welfare. The former reflects the potential of the market for virtue, the latter recognizes its limits” (Vogel 2005:173).

En mer relevant och närmare förknippad studie är Jeanette Brejnings *Corporate Social Responsibility and the Welfare State* (2012). Syftet med studien är att utforska relationen mellan välfärdsstaten och CSR, och vilken påverkan den senaste har på den första. I sin studie undersöker Brejning detta förhållande via en teoretisk, historisk och praktisk analys på nationell nivå. Fokus ligger på stora och

omfattande CSR-initiativ och den roll staten har haft i dessa (Brejning 2012). Avslutningsvis anser Brejning att CSR kommer fortsätta ses och agera som en fritt flytande idé så länge som det finns en inrodd institutionell acceptans av den etablerade uppfattningen att marknaden bör prioritera ekonomisk tillväxt framför sociala bekymmer (Brejning 2012:169). Brejning anser likväo att framtiden kan tillåta CSR till att bli en socialt integrerad idé, lika självklar i framtida samhällen som demokrati, mänskliga rättigheter och frihet är i dagens välfärdssamhällen (Brejning 2012:2012).

I *Corporate Social Responsibility and the State*, undersöker Jane Lister (2011) statens roll i CSR och internationell samreglering i initiativ riktade mot skogsbruks-certifiering. Detta gör Lister genom att: värdera tillkomsten, evolutionen och anammandet av ledande certifieringar; identifiera och jämföra statlig respons till jordbruks certifieringar; analysera dynamiken i interaktionen mellan jordbruks-certifieringar och –policy och genom att utvärdera innebörden av jordbruksstyrning i samreglerad certifiering (Lister 2011:11). Genom detta har Lister avseendet att få svar på hur stater har svarat på initiativ kring certifiering, varför staten har anammat en samreglerande ansats och hur samreglerad certifiering påverkar styrningen av skogsbruk. Studien resulterade i att Lister kunde identifiera att staten i många fall sett skogsbrukscertifiering som en potentiell tillgång istället för ett eventuellt substitut till skogsbrukslagar (Lister 2011:214). Detta har gjort att staten har stött, anammat och/eller möjliggjort certifiering genom att ta tillvara på privata resurser under tiden som de har skyddat sin suveränitet som policyskapare inom skogsbruk. I sin historiska analys av statens svar på skogsbrukscertifiering har Lister sett att trenden har gått från indirekta hjälpande bidrag till direkt samreglerande engagemang och ser skapandet av en ny politisk kompromiss där offentligt och privat regelarbete samexisterar i en utökad multicentrisk och politisk kontext (Lister 2011:220).

1.5 Metod

Den här delen av uppsatsen är till för att diskutera, problematisera och redovisa hur studien har skapats. Studien är både teoretisk och empirisk i sitt innehåll och syftet är i stort att granska och kritiskt analysera Malmö kommuns förhållande och relation till hållbar utveckling och CSR. Med hjälp av etablerad teori i fältet kommer den empiriska datan att ingå i ett ramverk som förhoppningvis skall kunna skildra nya perspektiv och idéer inom forskning kring kopplingen mellan hållbar utveckling och CSR. Studien bygger på både empiriskt primär- och sekundärmaterial. Primärmaterial har extraherats från två olika intervjuer och kommer att exemplifiera, ifrågasätta och illustrera delar av studiens problematik i ett mer detaljerat och lokalt perspektiv. Studien kommer även att hantera en större kvantitet av sekundärmaterial då den till stor del baseras på ett redan författat teoretiskt ramverk. Förutom det teoretiska ramverket används diverse rapporter och artiklar som är kopplade till ämnet för att frambringa en större relevans och intresse i fältet utvecklingsstudier och dess forskning. Sekundärmaterial kommer dessutom även att användas för att exemplifiera och redovisa de aktörer som inte

är i fokus i uppsatsen och deras innebörd i att framhäva vikten av CSR i skapandet av en hållbar utveckling.

1.5.1 Intervjuer

Jag har använt mig av kvalitativa intervjuer som metod och verktyg för den här studien. Inom denna metod går det att identifiera tre olika klasser av intervjuer: strukturerade, semi-strukturerade och ostrukturerade intervjuer (Willis 2006:144). Strukturerade intervjuer är standardiserade över samtliga respondenter och följer ett specifikt frågeschema, semi-strukturerade intervjuer följer också ett schema men skapar ett utrymme för respondenten att utveckla intervjun mer fritt och ostrukturerade intervjuer tillåter respondenten att föra diskussionen åt vilken riktning som helst, är mer informella och möjliggör för helt oväntade ämnen att bli uppdagade (Willis 2006:144). De olika strukturerna skiljer sig klart från varandra men kan ändå vara relativt svåra att urskilja.

På grund av att jag ville att mina intervjuer skulle ge så bra och relevant primärmaterial som möjligt var det svårt att inrama mina intervjuer i endast en av de struktur-klassificeringarna som nämndes ovan. Intervjuerna strukturerades på så sätt att båda intervjuerna följde ett standardiserat och likartat frågeschema. Detta gjorde jag för att försäkra mig om att respondenterna skulle hålla sig inom ramarna för min studie och för att få en större chans till att det erhållna materialet i slutändan skulle ge användbar data. Inom denna ramen ville jag däremot att respondenterna skulle styra diskussionen så fritt som möjligt på grund av den anledningen att intervjuerna samtidigt hade syftet att agera som en partiell startpunkt för min studies frågeställning och syfte. Detta gjorde att jag eftersökte en intervju som var mer av ostrukturerad karaktär, eftersom denna form av intervju tillåter forskaren att utforska och, förhoppningsvis, utveckla sin frågeställning med hjälp av sina deltagare (Willis 2006:145). På detta vis kan min valda intervjustruktur klassificeras som semi-strukturerad, med tanke på att mina genomförda intervjuer tillät mig att undersöka mina mest essentiella frågor inom ett konstruerat ramverk samtidigt som respondenterna fick möjlighet att uttrycka sina egna idéer och tankar inom det valda ramverket (Willis 2006:145).

Intervjuer är väldigt beroende av den kontext och miljö som skapas av forskaren och deltagaren. Kontexten berör interaktionen och relationen mellan de båda och påverkas bland annat av hur intervju-deltagaren blivit rekryterad till att bidra till studien, deltagarens förhållning och ställning till studiens frågor och dess position i bakomliggande organisation eller aktör (Willis 2006:147). Väljandet av deltagare och deras relevans och möjlighet att bidra till studien är dessutom viktig att betänka. Miljön för intervjun byggs främst upp av den faktiska miljön som intervjun tar plats i och de omständigheter som uppstår runt den. Detta kan innebära praktiska svårigheter för forskaren, såsom att inte ha möjligheten att kunna använda ljudinspelning på grund av högt bakgrundsljud, eller omständigheter som påverkar intervju-deltagaren och gör att denna ger osäkra eller till och med felaktiga svar, såsom att deltagaren blir ständigt avbruten av barn eller andra familjemedlemmar i en intervju som tagit plats i deras hem (Willis 2006:148).

Under intervjun eftersträvade jag att deltagarna skulle vara så avslappnade och öppna som möjligt gentemot både mig själv och mina frågor. De svar de gav mig ville jag även att de skulle vara så uttömmande och frispråkiga som möjligt. Detta försökte jag möjliggöra genom att sällan avbryta deltagarna och låta deltagarna tala fritt, i sitt eget tempo, där deras egna tankegångar kunde styra riktningen på deras samtalsriktning. Miljön tillät jag därför bli vald av deltagarna och blev båda gånger relativt privata platser på ett klockslag som de själva valt och kände sig trygga med. Trots att mitt syfte och mina frågor inte är av direkt provocerande art för mina deltagare ville jag trots detta tillåta en så stor behaglighet för dem som möjligt. Det fanns heller ingen risk i att tillåta mina deltagare erbjuda tid och plats för intervjun, något som forskare annars bör vara uppmärksam på i arbete med utvecklingsforskning (Willis 2006:148).

Tidpunkten för intervjun kan på samma vis kritiseras. Båda intervjutillfällena genomfördes på deltagarnas arbetstid i deras arbetsmiljö. På så vis finns det en stor risk att arbetsrelaterade och för deltagarna viktigare händelser kan komma att bli ett hinder för intervjuens genomförande. I den förberedande kommunikationen mellan mig och deltagarna som utspelade sig innan intervjuerna var jag därför noggrann med att säkerställa att deltagarna skapade gott om utrymme i sin dagsplanering för intervjun, så att eventuella hinder med genomförandet endast skulle bli tidskonsumerande och inte resultatkonsumerande.

Trots att de valda miljöerna för mina intervjuer var säkra och trygga för både mig själv och deltagarna uppstod små händelser som kan vara intressanta att påpeka i forskningssyfte. Den ena representanten valde att erbjuda en mer offentlig miljö på sin arbetsplats som intervjulokal, med tillgång till viss avskärmning från andra. Lokalen i sig agerade som matsal och fikarum vilket gjorde att det var en del andra människor som var i rörelse i rummet. Trots de avskärmningar som erbjöds på plats blev fortfarande andra människors samtal och rörelse i rummet lite störande, men inget som påverkade intervjun och dess resultat i stort. I den andra intervjun var lokalen mer privat och genomfördes i deltagarens arbetsrum. I andra intervjun anser jag att deltagaren var mer avslappnad och tror att skillnaderna i miljö kan ha haft en viss påverkan på detta. Andra intervjun var dock inte perfekt för det och blev vid ett tillfälle avbrutet av ett telefonsamtal som deltagaren var tvungen att svara på. I en avslappnad och trygg miljö kan på så vis risken att deltagaren tar sig en större frihet finnas och intervjun tappar både fokus och betydelse hos deltagaren. Telefonsamtalet var dock inget som störde intervjun och dess resultat i stort, men det är intressant att se hur två så smått skilda miljöer kan ge så olika effekter som kan vara av mer eller mindre betydelse för resultatet i en intervju.

Som forskare var detta första gången jag genomförde intervjuer och det återspeglades i min första intervju. Trots att jag ofta hanterar ovana situationer relativt väl går det inte att förbereda sig på allt, och på grund av detta blev jag nervös. Samtidigt var deltagaren relativt avspänd och det var enkelt att föra en konversation med denna. Detta gjorde att jag under intervjuens gång hade svårt för att agera mer professionellt och inte inflika och själv diskutera det deltagaren pratade om, vilket jag även ville undvika på grund av ovannämnda anledningar. Jag

kom på mig själv att göra så i den inledande delen av intervjun och fick efter det hindra mig själv från att påverka intervjun.

Intervjuns frågor och det sätt de ställs på är också viktigt för både kontexten och miljön. Intervjun skall inte ses som ett förhör och frågor bör ställas med största möjliga tålmod så att deltagaren kan utveckla sina svar i lugn och ro (Willis 2006:149). Att ha så öppna frågor som möjligt identifieras som en klar fördel eftersom det motverkar chansen för intervju-deltagaren att ge korta istället för uttömmande och självutvecklade svar från deltagaren.

Som redan nämnt verkade mina intervjuer som ett verktyg för att få fram en partiell del av min frågeställning. På grund av detta upplyste och frågade jag deltagarna om de hade möjlighet att svara på eventuella följdfrågor till intervjun under ett senare tillfälle. Med tanke på hur viktig denna bit var för studien ansåg jag att en direkt analys av intervjuerna, följt av korrekta och bra följdfrågor skulle vara för svårt mig att genomföra. Detta gjorde att jag var oerhört noggrann med att i efterhand analysera intervjuerna för att på bästa vis kunna fortsätta utveckla min studie. De följdfrågor som uppkom efter intervjuerna redovisades till deltagarna på enklaste vis genom mail. Detta var för att spara på både min som deltagarnas tid och energi på att planera och genomföra ytterligare en intervju. Detta är dock något jag ångrar då jag tror att jag hade kunnat få bättre och mer uttömmande svar på detta vis. I slutändan kom dock de preliminära intervjuerna att stå för den större delen av mitt material och utvecklade parallellt utformningen av studien som helhet.

Uppsamlings- och dokumentationsprocessen av den skapade datan som blivit erhållen från intervjun skall också ges vikt i sammanhanget. Det finns flera olika metoder för att gå tillväga och de flesta av dem har både för- och nackdelar (Willis 2006:149-150). Metoderna inkluderar inspelning och att föra anteckningar antingen under eller direkt efter intervjun och går att kombinera fritt. Inspelning tillåter forskaren att fokusera totalt på intervjun och tillåter forskaren att återgå till deltagarens exakta formuleringar och svar. Transkriberingar av inspelningar är dock väldigt tidskrävande och vissa intervju-deltagare kan känna sig osäkra eller till och med ovilliga att ge ut känsligt material på grund av möjligheten att bli kopplad till intervjun i efterhand (Willis 2006:150). Att föra anteckningar under intervjun kan vara ett bra tillvägagångssätt för att dokumentera intervjun, men kräver skicklighet för att kunna dokumentera rätt data och samtidigt som forskaren skall fokusera på intervjun och efterföljande fråga (Willis 2006:150). Intervju-deltagaren kan även påverkas av forskarens antecknande och tolka forskarens reaktioner på dennes svar genom att analysera frekvensen med vilken forskaren antecknar. Genom att föra anteckningar efter en intervju förlitar sig forskaren på ett bra minne och möjligheten att ha både tid och rum för dokumentation efter intervjun och är något som kan vara ett klart hinder för forskaren (Willis 2006:150).

I intervjuerna använde jag mig av ljudinspelning som dokumentationsverktyg. I den inledande intervjun förde jag även anteckningar, vilket jag efter transkriberingen av denna intervju insåg var ett slöseri med både tid och fokus. Efter transkriberingen kom jag nämligen underfund med att den inspelade dokumentationen erhöll all den data jag var beroende av och att

ytterligare dokumentation endast skapade problem för mig som forskare. Att föra anteckningar vid sidan av gjorde mig mer ofokuserad på intervjun, försämrade samtalsflödet på grund av små och ständiga pauser och gjorde det svårt att fokusera på nästkommande fråga. På grund av detta användes endast ljudinspelning i andra intervjun, något som även gjorde intervjun lite mer avslappnad. Trots de bekymmer jag förklarade ovan blev inspelningarna bra och lätta att transkribera.

Forskaren måste även förhålla sig till hur precis och representativ de deltagade i studien verkligen är (Willis 2006:150-151). Denna debatt existerar i all form av forskning men är extra frekvent inom kvalitativa ansatser. I debatten är det viktigt för forskaren att kritiskt analysera sin data gentemot kriterier som syftar till hur representativa de valda studiedeltagarna är för den större populationen, om eventuell partiskhet influerar deltagarna, om deltagarna ger korrekta och ej konstruerade svar och om de valda deltagarna verkligen är de som har möjlighet att ge de mest användbara svaren (Willis 2006:150-151). Det är även viktigt att tänka på vilken typ av material som går att erhålla från intervjun och hur detta påverkar det material som går att få ut från den. Intervjuer kan vara uppbyggda på två vis och reflekterar antingen deltagarens verklighet utanför intervjun eller en gemensamt skapad intervju mellan deltagare och intervjuare (Rapey 2004:16). På grund av detta är det ytterst viktigt för forskaren att analysera materialet korrekt och att inte dra ut det från sin kontext.

Mina intervjuer genomfördes vid två olika tillfällen med två olika representanter med koppling till Malmö kommun. Malmö kommun är en väldigt stor aktör och valet av representanter motiverades mest av deras position inom kommunen. Båda representanter arbetar med frågor som är relaterade till den här studiens frågeställning men har samtidigt relativt åtskilda ansvarsområden i sina arbeten. Ena deltagaren är aktiv inom Fairtrade City Malmö och är starkt knutet till kommunen och jobbar mer ingående med spridningen av information och rättvisa produkter inom Malmö kommun. Den andra är kommunalråd med ansvar för frågor inom konsumtion, stadsekologi och utveckling. På grund av deras position, insikt i kommunen och förtrodd kunskap inom mitt studiefält valdes de ut som en form av experter på området. Kommunens institutionella storlek gjorde att en större tillfrågad population inte hade hjälpt mig i min undersökning då frågorna är väldigt specifika. Att utöka intervjudeltagandet något dock kan ha varit önskvärt för resultatet av studien, men begränsades av den problematik som redovisas längre fram i uppsatsen.

Jag försökt tänka kritisk över eventuell partiskhet som kan ha påverkat deltagarnas svar. Genom detta har jag kommit fram till att representanten från Fairtrade City Malmö kan ha baserat sina åsikter och tyckande mer objektivt utifrån vilken position hon har i kontexten av intervjun. På så vis kan materialet som erhöles varit mer positivt riktat mot Fairtrade och kommunens roll än vad det egentligen är. Representanten från kommunen var däremot mer kritiskt lagd och eftertänksam i vilket ljus kommunen porträtterades. Trots detta anser jag att båda material är av användning. Trots partiskheten kring Fairtrade City Malmö tycker anser jag att svaren gav relevant och intressanta resultat samtidigt som de bidrog till majoriteten av frågorna i frågeställeställningen.

Sammanfattningsvis kan intervjuer ses som en väldigt personlig och givande forskningsmetod som tillåter fördelar andra kvalitativa metoder inte kan bidra med (Rapley 2004:15-16).

1.5.2 Analysmetod

Min analys av materialet från intervjuerna har jag bearbetat på lättaste vis möjligt. Jag har valt ut de delar av intervjuerna som varit av störst intresse och haft störst relevans inom studiens ämnesfält. Jag har även korsanalyserat de båda intervjuerna för att kunna dra paralleller dem emellan och på så vis hitta eventuella relationer dem emellan, som vid sitt ensamstående tillstånd inte var av samma intresse för studien. Med tanke på innebörden av primärdatan och dess roll i den här uppsatsen har den som redan nämnt även varit en del i utformandet av teorin och gör att eventuella motiveringar eller bakomliggande partiskhet bakom den införskaffade datan på så vis blir av yttersta intresse i studien. På grund av detta har analysen en del som är tillägnad en diskussion. Denna diskussion är menad att förankra primärdatan med befintlig teori inom studiefältet. Genom att enhetligt diskutera teori och empiri kommer den insamlade datan att utvecklas och kritiserar från redan befästa perspektiv.

1.5.3 Motivering av metod

I den här studien har jag använt mig av kvalitativ metod iform av öppna intervjuer för att erhålla den primärdata jag var intresserad av. För att verkligen kunna gå på djupet och analysera hur den valda aktören förhåller sig till hållbar utveckling och CSR var denna metod den som gav flest fördelar. I studien undersöker jag hur en aktör förhåller sig och resonerar kring en större kontext och ett kvalitativt perspektiv är just den metod som erbjuder mig den möjligheten (Mayoux, 2006:116-117). Kvalitativa metoder är ämnade att erbjuda forskaren en holistisk förståelse av en komplex verklighet och dess processer. Mayoux skriver i kapitlet '*Quantitative, Qualitative or Participatory? Which Method, for What and When?*' i Desai och Potters '*Doing Development Research*' (2006) att de hypoteser och frågeställningar forskaren utgår ifrån i kvalitativ forskning ständigt växer och utvecklas över tiden i forskningsprocessen, något som stämmer bra överens med denna studie. De genomförda intervjuerna agerade nämligen både som det huvudsakliga verktyget för att erhålla min primärdata och som utgångspunkt för skapandet av en partiell del av studiens syfte och innehåll, något som i vanliga fall brukar vara åtskilda syften (Willis 2006:144). Fortsättningsvis är det viktigt att notera att skillnaderna mellan de olika metodologiska ansatserna på senare år har krympt och ju vanligare tvärvetenskapligt arbete blir inom utvecklingsforskningen desto mer likartade kommer verktygen för utvecklingsforskningen att bli (Mayoux 2006:118-119). På grund av detta har det i modern tid skapats mer nyanserade ansatser till utvecklingsforskningen. Styrkor och svagheter med diverse verktyg är inte lika självklara utan det finns istället ett större fokus på hur användandet av verktygen har gått tillväga (Mayoux 2006:119). Mayoux framhäver även fördelar med att använda kvalitativa ansatser vid mindre forskningsprojekt, vilka är mest

vanliga att studenter är en del av. Kvantitativ forskning anses på den här nivån inte ge tillräcklig och önskad precision för att ge nödvändiga forskningsresultat. Ett mindre antal studiedeltagare kan däremot ge ett mer djuprotat resultat som det blir enklare att generalisera över (Mayoux 2006:119-123).

Vidare anledningar till att kvalitativa intervjuer passat bra för min studie är det faktum att intervjuer ger ett brett spektrum av information (Willis 2006:146). Willis påpekar dock faran med att intervjua NGOs eller statliga institutioner för att erhålla mer faktabaserad information på grund av att mycket av sådan information i modern tid går att erhålla via internetkällor. Detta gör att sådana respondenter i forskares intervjuer kan vara motvilliga att erbjuda information som redan finns tillgänglig på annat håll (Willis 2006:146). Den här studien fokuserar däremot på implicit information och är inte berörd av denna kritik. Fortsättningsvis har intervjuer flera fördelar över metodalternativet undersökande enkäter som har begränsade möjligheter att förklara diverse mönster, attityder och åsikter (Willis 2006:146). Även om undersökande enkäter kan resultera i nödvändig och bra fakta har intervjuer större möjligheter att analysera bakomliggande anledningar och faktorer till aktörers agerande.

I studien framgår ganska tydligt vilken ställning jag som författare har i det valda studiefältet. Detta kan på många vis påverka uppsatsens objektivitet och en forskare skall alltid förhålla sig kritiskt till sin egen relation till uppsatsämnet (Mayoux 2006:123). Jag erkänner en viss subjektivitet inom studiefältet och riktar den klart och tydligt mot den roll företag har i dagens samhälle. Mycket i min argumentation utgår ifrån att företag kan ta en större roll i utvecklandet av samhällen i syd samt ta mer ansvar för sitt agerande. Det är på grund av den här övertygelsen som jag har valt att arbeta och genomföra min studie i det här studiefältet. Genom att undersöka och utveckla möjligheterna för CSR blir jag därför tvingad att även se kritisk på dess genomförande och implementering. På så vis menar jag att endast bakgrunden till min studie är subjektiv medan studien i sig är menad att vara en del av utvecklingen av CSR, och på så vis mer eller mindre objektiv.

1.5.4 Skapandeprocessen bakom uppsatsen

Även om materialet fokuserar endast på en aktör så vill jag påpeka att flera olika aktörers vikt i kopplingen mellan hållbar utveckling och CSR ständigt varit en viktig faktor i ramarna för den här studien. I de preliminära avgränsningarna för den här studien återfanns bara en aktör som sågs som överflödigt i det här studieområdet, nämligen konsumenten. I första skedet av studien var viljan att därför undersöka vad jag själv identifierat som en treenighet inom hållbar utveckling och CSR: staten, i studien representerad av Malmö kommun, företag, ämnad att vara representerad av Barista, och slutligen icke-statliga organisationer, representerad av Fairtrade City Malmö. Trots konsumentens intresse och innebörd i många frågor som relaterar till hållbar utveckling och CSR ville jag fokusera på mer påtagliga och organiserade aktörer och de samarbeten som existerar mellan de tre ovannämnda aktörerna och hur dess resultat ser ut i ett perspektiv av hur evolutionen av hållbar utveckling och CSR ter sig på lokal nivå i nord.

I uppsatsen ville jag därtill förstärka innebörden av de tre valda aktörerna och deras möjligheter att samarbeta tillsammans för en hållbar utveckling som inte minst artar sig i underutvecklade länder. Även här var syftet att redovisa hur essentiella marknaderna i samhällen i nord verkligen är och därför ingick det att jag ville undersöka hur det på enklast vis går att påverka dessa, oavsett vilken aktör det gäller. Som tidigare nämnt var reglering något som påverkade uppsatsen och de rapporter som nämns i inledningen hade en stor innebörd för min tankegång. Att samhällen som Sverige kan ge mer etiskt och miljövänligt lagda företag väcker frågan om denna modell går att ta efter, vilket fortfarande genomsyrar studien till en viss del.

Men på grund av diverse praktiska hinder kom min initiala uppsatsstruktur tyvärr att rubbas. En av de aktörer som jag var intresserad av att undersöka tillät mig inte till att göra så, samtidigt som jag tyvärr varit väldigt enkelspårig i mitt sökande av eventuella representanter och alldeles för sent ute för att söka upp en ny representant som verkade inom ramarna för min uppsats. Samtidigt kom jag även underfund med att det redan insamlade materialet från de två andra aktörerna kom att egentligen endast representera en av dem. Fairtrade City Malmö hade en alldeles för stark koppling till Malmö kommun för att jag skulle kunna motivera och berättiga mitt val av dem som en ensamstående och icke-statlig organisation.

I början av min studie förstod jag inte hur komplex min frågeställning var, hur jag på bästa sätt skulle avgränsa den inom det lämpliga ramverket som krävs i skrivandet av en uppsats av detta mått och hur komplex skapandeprocessen av uppsatsen kom att bli, trots tidigare erfarenheter inom uppsatsskrivande. Det var svårt för mig att direkt peka på vad det var jag ville undersöka och uppnå, och på så vis fördröjdes arbetet med uppsatsen ständigt. Detta gjorde till viss mån att komplexiteten blev för mycket att hantera och det var svårt att fokusera. Även om kvalitativa metoder anses som mer flexibla och öppna än andra medför de sig just den upplevda problematiken av fokuseringsbekymmer (Mayoux 2006:119). Mina frågor var även svåra att direkt koppla till en relevant frågeställning kring området utvecklingsstudier och min vilja att forska kring ett starkare samband mellan utveckling i syd och ett agerande i nord. Tim Unwin skriver i Desai och Potter (2006) om många av de fördelarna som går att få genom att göra studier på "hemmaplan". Även om så är fallet skapade dessa fördelar möjligheten för mig att bli för självsäker och jag ansåg alltid att min studie skulle vara totalt smärtfri, att jag skulle inte skulle stöta på några märkbara hinder och att eventuella hinder skulle kunna lösas med enkelhet. I stort går det att säga att jag som forskare blev för bekväm i min situation, trots att jag skapat en komplexitet kring mitt eget arbete som jag hade svårt för att lösa.

På grund av min situationella bekvämlighet hade många av de perspektiv som nämns i Desai och Potters bok om utvecklingsforskning (2006) kunnat appliceras på mig och min forskningsprocess för att göra den effektivare och lite mer strukturerad från början. Sammanfattningsvis påpekas det ofta om vikten för en forskare att vara väl förberedd och flexibel i sitt arbete, något som skulle vara en betydande faktor för mitt arbete och effektivitet. Jag vill dock belysa att det var de ramar inom vilket jag ville se mitt färdiga arbete som gjorde att jag hamnade i den situation som uppstod. Genom att totalt förlita mig på att alla aktörer och deras

representater hade möjlighet att bidra till studien låste jag mig rent teoretiskt i den konstruktion jag såg uppsatsen ifrån i början. Min oförmåga till flexibilitet låg i valet av representanter och min oförberedelse var ett klart hinder för mig i att lösa det faktum att en av mina utvalda aktörsrepresentanter inte hade möjlighet att bidra till studien.

Ovannämnda process har varit en stor faktor till den resulterande studien och speglar mycket av uppsatsens utseende. På grund av den starka kopplingen mellan Fairtrade City Malmö och Malmö kommun, som tidigare innebar ett problem för min uppsatsstruktur, kunde jag till viss mån fortfarande arbeta inom samma struktur som innan, fast med fokus på endast en av de tidigare tre aktörerna. Förändringen har självfallet tvingat fram en viss modifiering av uppsatsen och vissa delar har blivit svårare än tidigare att sammankoppla till den modifierade frågeställningen och syftet.

2. Analys

I detta kapitel kommer mitt primär- och sekundärmaterial att redovisas och tolkas utifrån den redan presenterade teorin. Första delen introducerar mitt primärmaterial och är utvunnet av intervjuer med Malmö kommun. Andra delen redovisar mitt sekundärmaterial och innehåller teoretiska samt faktabaserade bidrag. Den förstliggande delen, ”kommunens roll och möjligheter”, bör ses som den mest bidragande, medan del två, ”Corporate Social Responsibility och övriga aktörer”, är ämnat att komplettera, exemplifiera och ytterligare förklara den komplexa natur som går att finna i studiens iakttagelser.

2.1 Kommunens roll och möjligheter

I denna del redovisas och tolkas studiens primärmaterial. Den är uppdelad i fem sektioner och presenterar de mest väsentliga upptäckter som har kunnat göras på det inhämtade materialet. Materialet är fokuserat kring begreppen hållbar utveckling och CSR och har för avsikt att svara på studiens frågeställningar. Denna analys kommer att vara väldigt rak och i stort återberätta materialet hämtat från intervjuerna.

2.1.1 Kommunen, hållbar utveckling och CSR

I intervjun nämner kommunens representant det problem med modern utveckling som stora delar av utvecklingsforskningen anser vara en av dess största brister. I utvecklingsarbetets evolution går det att se att styrande paradigmer och teorier inte alltid löser de utvecklingsproblem som de är ämnade att lösa, de ackumuleras istället (Desai & Potter, 2006:s6). De problem som uppstår måste enligt kommunrepresentanten därför analyseras och dissikeras på ett ytterst speciellt och medvetet sätt, via en besanning av en systemkritisk ansats. Valet av tillvägagångssätt kan dock skilja och angreppssättet är ytterst viktigt i och med att alla de problem som ackumulerats har skapat en komplex och svåråtsatt problematik. Representanten refererar bland annat till samtida händelser i ”mellanöstern”, där samhällen som har blivit ledda genom ett systematisk förtryck nu åkallat stora sociala förändringar och tagit omvälvande uttryck i de samhällen som blivit påverkade. Representanten menar att ekonomiska och miljömässiga system fungerar på samma vis och har stor risk att genomgå en liknande process. I grund menar representanten att utvecklingsproblematiken inte kommer att upphöra om inte de mest väsentliga problemen i en systemkritisk ansats verkligen tas om hand om. Risken finns att den befintliga problematiken kommer nå en kokpunkt och skapa bekymmer och komplikationer som större än vad som tidigare varit möjligt.

Båda representanter uttrycker innebörden av den problematik som hållbar utveckling och CSR tar upp, men även att det finns så mycket mer som en

kommun eller statlig institution måste prioritera emellan. Samtidigt uttrycker båda, starkast uttryckt av representantanten från kommunen, att de ackumulerade problem som behöver lösas i utvecklingsproblematiken (Desai & Potter, 2006:s6) även har en möjlighet att bli uppmärksammade genom ett samhälle som är mer förankrat i utvecklingen om en hållbar framtid. Med tanke på att hållbar utveckling inte bara fokuserar på utveckling i syd blir även de strukturer och system som skapar diverse ekonomiska, miljömässiga och sociala problem i nord högst relevanta för flertalet aktörer. Detta bör ses som ett klart argument för CSR och förstärker flera av de argument för CSR som Kurucz et al. redovisar (2008). Inte minst borde detta framhäva en större uppmärksamhet för de möjligheter CSR kan frambringa för en så kraftfull aktör som staten. Samreglering blir på så vis än mer intressant att utforska i det här sammanhanget (Lister 2012 och Pattberg 2006).

2.1.2 Kommunen, CSR, hållbar utveckling och övriga aktörer

Fairtrade City Malmös representant anser att spridningen av information och uppmärksammandet av den existerande problematiken behöver belysas från flera olika källor. Detta anser representanten ökar chansen för folk att verkligen tro på den rådande problematiken och öppnar för aktörer att verkligen få en möjlighet att verka effektivt och erhålla goda resultat från sitt arbete. Fortsättningsvis anser representanten från Fairtrade City Malmö att alla utvecklingsprojekt för någonting positivt med sig och kommunicerar relevant problematik på lokal, nationell och internationell nivå. Representanten menar alltså att upplysning av problematiken är ytterst essentiell. Detta går att tolka som att representanten ser att det inte alltid skapas en opinion skapas omkring en situation eller omständighet om den endast härstammar från ett fåtal eller opålitliga källor, fler källor ökar möjlighet att få fler att bli upplysta. Det är dock viktigt att belysa att upplysning inte alltid är likställt med handling. Chanserna till handling ökar dock i enighet med både kvaliteten och kvantiteten av upplysta medborgare. Att nå en kritisk massa av lokalt engagerade aktörer är essentiell för att få hållbar utveckling och CSR på en mer allomfattande agenda (Portney 2002).

Representanten från Fairtrade City Malmö fortsätter förespråka kommunens möjlighet att ställa krav via upphandling. Det arbete som sker via Fairtrade City förespråkas också som ett bra alternativ till strängare reglering, då frihandel erkänns som svårt att bortse. Detta speglar även representantens syn på utvecklingen av reglering i syd, där representanten påpekar en självklar möjlighet för staten att påverka till exempel arbetstgares minimilöner, men som i slutändan berörs mest av konsumentens aktiva val av varor. På så vis blir de upphandlingar som kommunen gör än viktigare, både då de är av stor kvantitet, fungerar som en kompromiss mellan reglering och frivilligt val och är förankrade i en mer samhällelig och demokratisk bakgrund.

Hos båda representanterna uttrycks en vilja att företag skall vara mer tongivande, engagerade och progressiva i sitt arbete inom hållbarutveckling och CSR, men även att de eftersöker sådana företag i deras egna samarbeten. Barista är ett företag som är aktiva i Malmö och är progressiva i sitt företagande kring

hållbar utveckling och CSR. Fairtrade City Malmöns representant ser stora möjligheter för dem att påverka sina konkurrenter och få in dem på en mer hållbar bana, och de uppmärksammas av kommunen på diverse sätt. Däremot framgår det inte exakt hur ett direkt samarbete med Barista fungerar. Baristas VD, Björn Almér, är deltagare i Fairtrade City Malmöns styrgrupp och på så vis även här en tongivare. Båda representanter ser en motvillighet i företags engagemang då vinstintresset oftast styr deras möjligheter till handling, samtidigt som de identifierar vinstintresset som ett måste. Vinstintresset ses av båda representanterna som ett klart hinder i att framföra och genomföra mer hållbara praktiker hos företag. För engagemang inom frågor som rör hållbar utveckling och CSR kan lätt skapa ett mervärde som kan verka negativt i ekonomiska termer men som höjer hur flera parter värderar företaget. Barista är idag alltid en aktör inom relevanta upphandlingar samtidigt som de från Malmö stad blivit erkända med lilla miljöpriset, ett pris utgivet av Malmö stad som belönar insatser för eller av barn och ungdomar.

Kommunen jobbar enligt deras representant även mycket med elbolaget EON för att skapa mer hållbara samhällen i nord, men känner sig naturligt begränsade i sina möjligheter att direkt styra över sin påverkan i syd då de enligt lag inte har den utrikespolitiska befogenhet som krävs. Detta gör att nationella myndigheter som SIDA blir väldigt tongivande i detta arbete, och, som redan nämnt, hade kunnat se annorlunda och mer lokalt förankrat ut om ”SIDA-klustret” hade varit mer utspritt. Förövrigt är det regionalt och lokalt fokuserade bilaterala nätverk som styr mycket av progressionen framåt, speciellt kring frågor om hållbar utveckling men även inom utvecklingen av CSR. Även EU är en stark maktfaktor som är viktig för kommunen och finansierar många projekt och jobbar efter viktiga ramprogram som tar hänsyn till ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter i sitt arbete.

Även om det existerar en viss medvetenhet och kunskap hos vissa institutioner och lokala samarbeten som verkar för utveckling och progression av samhällen i utvecklingsländer i utvecklade länder visar undersökningen att samarbetena som härstammar på den lokala nivån behöver ett djupare, mer holistiskt och tydligare språk för att nå hela ut till både fler aktörer och till andra delar av samhället. Detta är dock något som både efterfrågades och var under bearbetning hos kommunen, då de anser att de ”...jobbar med så många organisationer med samma inriktning och tankar” och att det som eftersöks ska kunna samla och sprida ”...hur vi jobbar, våra attityder, värderingar, med mera”.

2.1.3 Kommunen, samarbeten och övriga aktörer

I intervjuerna framgår det klart och tydligt att samarbeten ses som en självklarhet för utvecklingsarbete inom ramarna för hållbar utveckling och CSR. Samarbeten ses dock mer som en självklarhet i alla instanser och nivåer och framgår som ett måste för att kunna genomföra någon form av produktivt arbete. Men inom gränserna för denna uppsats blir samarbeten extra intressant då det är flera olika aktörer i samhället som arbetar mot ett gemensamt mål; hållbar utveckling och dess progression. Det största intresset för den genomförda studien har varit de

samband och länkar som existerar mellan olika aktörer som arbetar tillsammans med kommunen och som samtidigt har en tydlig och relevant relation till utvecklingsarbete och lokala aktiviteter. Via detta synsätt blir det även klart att samarbeten blir ytterst essentiella och än mer självklara för att en relation mellan utvecklade och underutvecklade länder skall kunna bli effektiv och ge resultat.

I undersökningen redovisar representanten från Fairtrade City Malmö att det finns många olika viktiga aktörer på lokal nivå som kan framhäva en hållbar utveckling, samtidigt som denne anser att Malmö kommun har stora möjligheter att kunna påverka. Representanten menar att kommunen med sina runt 20 000 anställda gör ett stort avtryck i samhället, både genom sitt interna som externa agerande, och att den på ett enkelt sätt kan påverka en stor grupp av människor och aktörer som är viktiga i utvecklingsfrågor. Representanten anser även att skolan och utbildning är en viktig del för att tidigt nå ut till människor och låta resonemang och tänkande runt hållbarhet och utveckling bli en del av samhällets vardag. Genom att implementera hållbarhetstänkande i skola och utbildning kommer alla få möjligheten att aktivt reflektera kring utvecklingsproblematiken och den ojämlikhet som råder i världen.

2.1.4 Kommunen, CSR och civilsamhället

Representanten från Fairtrade City Malmö förespråkar och nämner innebörden av lokalt fokus i utvecklingsfrågor och menar att många bilaterala samarbeten mellan diverse städer, i både utvecklade som underutvecklade länder, skapar viktiga utbyten som förespråkar en hållbar utveckling. Vidare så kan dessa lokalt förankrade samarbeten skapa en större agenda på både nationell som internationell nivå. Fairtrade City Malmös representant anser att både företag och konsumenter har en viktig roll i att påverka att utvecklingen i syd förbättras, och förenat med Fairtrade Citys syfte blir kopplingen till en faktisk utveckling för länder och människor, och även miljön, i syd väldigt tydlig och relevant genom dessa bilaterala samarbeten. På så vis går det att se vissa möjligheter för detta arbete att undvika problematiken som bland annat går att finna i en globaliserad värld där sämre möjligheter för institutionell reglering är ett faktum (Potter et al. 2008, Vogel 2008 och Ruggie 2003).

Som en fortsättning på samma spår har undersökningen även pekat mot att kommunen tror att lokala arbeten ger möjlighet för människor och organisationer att arbeta i en för dem mer relevant kontext. De lokala förutsättningarna gör att varje enskild kommun kan styra enligt dessa och på så vis skapa en mer realistisk och verklighetsförankrad utveckling i samhället. Till exempel nämner kommunens representant en önskan att kunna använda det mångfacetterade samhälle som existerar i Malmö till att utnyttja och ta vara på de olika kompetenser, språk, företagande, kulturer och relationer till mer underutvecklade länder i syd som finns. På så vis kan kommunen bidra till en utveckling i syd, genom att stötta de människor i nord som har starka kopplingar till länder i syd. I förlängningen betyder detta att lokala arbeten kan verka mer fritt från hierarkiska strukturer, system eller paradigmer som både explicit och implicit missunnar eller

motarbetar en mer hållbar och verklig utveckling (Potter et al. 2008:s179 och Ruggie 2003:s4). Det innebär också att det skapas bättre förutsättningar för aktörer att engagera företag i CSR och hållbar utveckling.

Kommunen och de aktörer som verkar tillsammans med kommunen kan dessutom fortsätta engagera sig i globala problem och frågeställningar på ett vis som är starkare kopplat till civilsamhället och som förstärker en mer demokratisk process (Bendell 2000). Via Friedmanns (1970) perspektiv beaktar företag endast sina interna intressenters krav och fortsätter fokuserar på de ekonomiska fördelarna företaget bidrar med. Detta kan ses som en form av "självreglering" och lever inte upp till en behövd demokratisk process (Bendell 2000). Tidigare har hållbar utveckling inom företagssektorn i stort blivit ledd av företagens egna initiativ och marknadens "självreglering" (industry self regulation) och denna "självreglering" var en av de största dragkrafterna framåt för en hållbar utveckling inom företagssektorn under 1990-talet (Utting 2000:2-3). Men en självreglerande marknad är ett motsägelsefullt uttryck och bygger på volontära initiativ. Detta innebär en kollaps av konceptet: volontära initiativ kan inte ses som en effektiv eller fungerande form av reglering (Bendell 2000:248-249). Vidare så motsäger denna form av styrning och reglering den demokratiska processen. Genom självreglering kommer marknaden att bli helt bortkopplad från dess underordnade intressenter, som t.ex. nationella regeringar och miljöorganisationer, men framförallt de samhällen som marknaden eller industrin påverkar eller är aktiv i (Bendell 2000:248-249). Om staten och dess demokratiska kraft inte har någon form av inflyttande på marknaden, samtidigt som de människor som blir påverkade av en självreglerande marknad inte får sin röst hörd, kommer den globala marknaden att fortsätta utvecklas till att bli av en mer ojämn och förvrängd natur. Den demokratiska vikt som kommunen bidrar med blir än starkare av det faktum att kommunen inte har möjlighet att agera o total frihet, utan att den alltid har ett ytterst ansvar för sina åtaganden och sitt agerande, vilket skiljer sig kraftigt från andra aktörer.

Kommunens representant fortsätter att framhäva innebörden av mer lokalt förankrat arbete och understryker en vilja att förankra mer nationella och internationella institutioner och organisationer utanför det huvudstadscentrerade "SIDA-klustret". Representanten önskar att det fanns en vilja att internationella aktörer specialisera sig mer regionalt och lokalt för att just frambringa större möjligheter och förenklingar i arbete inom hållbar stadsutveckling och hållbarhetsfrågor inom konsumtion och produktion. Detta möjliggör dessutom att ett större antal varierande aktörer får möjligheten att delta i utvecklingen av en hållbar framtid. Denna problematik är även förankrad i utvecklingsforskningen och den partiskhet som är ett väldigt grundläggande fenomen inom utvecklingsfältet (Chambers 2008). Ovanstående resonemang kommer dock ha möjligheten att motverka delar av den underliggande partiskheten som existerar inom utvecklingsfrågor. Inte minst den urbana (Potter et al. 2008:393).

Lokala erfarenheter verkar dessutom kunna sprida ett mer hållbart tänkande som på sikt har möjlighet att sprida sig till en mer global koppling. Egna erfarenheter som går att relatera till gör det lättare att förstå den problematik som hållbar utveckling syftar till. Kommunrepresentanten refererar till Malmös egna

industriella kris, innefattande varvsindustrin, och kommunens återhämtning från denna som en erfarenhet som har gjort många medvetna om innebörden att tänka långsiktigt. Moderna Malmö ser därför medvetet mycket annorlunda ut och har ett "...mer mångfacetterat näringsliv, vi är inte lika utsatta för kriser, vi har många andra verksamheter i kommunen som inte heller helt är baserade på näringsliv och handel, det finns också en offentlig sektor som är mycket större idag" (Intervju 2). Långsiktigt tänkande som fokuserar på hållbarhet är alltså essentiellt även i utvecklade länder, men förespråkar också en spridning av ett hållbart förhållningssätt och agerande som kan sprida sig via lokala kanaler till en global inramning.

Civilsamhället, och dess oftast mer lokalt fokuserade institutioner, kommer genom så kallad civil reglering (civil regulation) och CSR, kunna skapa nya verktyg och mekanismer för en global och mer lyckad marknadsreglering (Moon & Vogel 2008:310). Civil reglering har möjligheten att pressa marknaden och dess företag, via flertalet olika tillvägagångssätt (Elkington & Fennell 2000), till att agera mer ansvarsfullt gentemot sina underlydande intressenter (Bendell 2000:241). Genom civil reglering kommer demokratiskt styre återigen skapa inflyttande på den globala marknaden och företags ansvar kommer varken vara självreglerande eller frivilligt, utan kommer att bli mer demokratiskt och följa de krav som härstammar från civilsamhället och de människor som påverkas av marknadens och företagets agerande. Trots möjligheterna måste CSR och civil reglering ändå erkännas som en "mjuk lag" (soft law) (Vogel 2008:9). Civilsamhällets krafter är inte allomfattande och dessutom väldigt nyckfulla (Bendell 2000:252-253) och delar av problematiken kring regleringsvakuumet kvarstår däröfr. Arbetet med att skapa en mer fungerande och effektiv marknadsstyrning måste fortsätta för att vända utvecklingen mot en mer jämfördelad och likartad natur. Genom ovanstående förklarad retorik går det dock att identifiera en ökning av nya CSR-initiativ som blir institutionaliserade och får ökad legitimitet och auktoritet som statliga mekanismer och kan vara framtidens form av reglering (Lister 2012:18).

Kommunens roll i samhället påpekas även av kommunens representant och är intressant. De uppgifter kommunen har är av samhällsutvecklande och omhändertagande natur och innefattar mycket och mer av det som många företag implementerar i sina CSR-strategier. På så sätt har kommunen egentligen en bred kunskap och mycket erfarenhet inom vad som kan ses som eventuella CSR-initiativ. Vidare nämner representanten att CSR ger en möjlighet att samlas kring ett gemensamt mål och att uppmärksamma den problematik som existerar. Detta gör att kommunen har en stor möjlighet att verka upplysande, hjälpsamt och pådrivande i frågor kring hållbar utveckling inom ramen för ett CSR-engagemang. Den kunskap och erfarenhet som kommunen kan ackumulera kan på flera sätt bidra till att skapa ett mer holistiskt och positivt förhållande till utvecklingsarbete och verkligen vara en drivande kraft eller facilitator för de aktörer som är aktiva inom detta fält. Via det synsätt som nämndes ovan, d.v.s. kommunens roll i samhället, kan kommunen även underlätta för sig själv och skapa synergistiska effekter för flera aktörer samtidigt genom att vara drivande i hållbar utveckling och, mer specifikt, i CSR-initiativ. Civilsamhället och NGOs har nämligen en stor

roll inom CSR (Moon & Vogel 2008:310) och kommunens representant nämner just NGOs som en av de absolut viktigaste aktörerna för att driva CSR framåt i samhällen i nord. Enligt detta har kommunen en möjlighet att skapa synergistiska effekter som kommunen inte bara själv kommer att bidra ifrån, genom att satsa på skapandet av en större drivkraft framåt för arbete som fokuserar på utveckling och CSR. Detta är även något som kommunens representant förespråkar och vill se mer av. Representanten menar att denne själv gärna hade sett en större möjlighet och utsträckning av kommunens arbete i att kunna hjälpa aktörer som har projekt, produkter eller tjänster som de tror bidrar till en mer hållbar utveckling i syd. Enligt representanten existerar redan sådana initiativ inom hållbar affärsutveckling, men dessa är väldigt regionalt knutna och har sällan en kraftig länk till hållbar utveckling eller CSR i sig. Representanten ser nämligen de samarbeten som existerar som väldigt väldefinierad och välstrukturerade, något som kan verka som ett hinder för att möjliggöra mer nytänkande strukturer och processer.

2.1.5 Kommunen, CSR och marknadsvärde

Fairtrade City Malmö fokuserar mest på att arbeta med företag och andra aktörer som kan bidra till en mer rättvis handel mellan nord och syd. Deras representant förespråkar självfallet Fairtrade som en bra väg för företag att inleda ett CSR-arbete. Representanten menar att Fairtrade-fika kan vara ett väldigt enkelt, snabbt och relativt billigt första initiativ för företag att engagera sig i CSR. Det intressanta är dock att fokus verkar ligga på symboliken en Fairtrade-fika ger anställda och besökare. Även om de positiva aspekterna för odlare i syd är självklara genom valet att ha Fairtrade på sin arbetsplats är det några av företagens närmaste intressenter, såsom kunder och anställda, som verkar ligga i fokus. Detta kan ses som en medveten strategi som gör en eventuellt investering i Fairtrade mer verklighetsbaserad och enkel att förhålla sig till från ett företagsperspektiv och gör en tydlig förankring till CSR-teori som poängterar värdet av CSR som ett verktyg för att höja ett företags marknadsvärde (Kurucz et al. 2008). Representanten från Fairtrade City Malmö ser speciellt företagsvärdet gentemot de anställda som väldigt viktigt och som ett incitament för engagerade företag att involvera sig själv och sina anställda i aktiviteter, processer och tankebanor som bygger på att skapa en mer hållbar utveckling. Detta värdeskapande ses som viktigare än eventuell filantropi som ett företag engagerar sig i, även om filantropi kan ha en liknande form av effekt på företagsvärdet för dess intressenter. Värdeskapande kan dessutom ha flera samtida egenskaper (Kurucz et al. 2008) och kan göra att personalen har en större vilja att prestera bättre och att anstränga sig mer för att framhäva deras arbetsplats på ett positivt sätt. Detta är ett sätt som synergistiska effekter skapas och det är tydligt att se hur företag, anställda och samhälle eller miljö kan påverkas positivt.

Motsatsen till detta är tyvärr också påtaglig. Fairtrade City Malmös representant nämner en del av problematiken kring CSR och påpekar att företag enkelt kan berättiga ett CSR-initiativ som tillräckligt och därefter anse att de har gjort tillräckligt. Detta gör även att något så enkelt som den förespråkade

Fairtrade-fikan kan ses av företag som en enkel väg ut på en problematik som de egentligen inte har viljan eller möjligheten att konfrontera. Även kommunens representant ser allvarigt på hur företag och andra aktörer förhåller sig till CSR. Enligt representanten urvattnas begrepp som CSR väldigt enkelt när det *de facto* förs in i ett företagsperspektiv. Representanten ser hur CSR påverkas av detta. Representanten menar att företag ser CSR som en berg-och-dalbana, där populariteten av begreppet styrs av företagens egna intresse och de fördelar som just de har nytta av. Kommunens representant påpekar även att den typen av CSR där företag använder begreppet för att ändra fokus från deras dåliga aktioner till några som anses vara bra urvattnar CSR och dess möjligheter att förändra. Så kallad "window dressing" eller "green washing" ges mycket fokus i debatten kring CSR. Kommunens representant tycker att CSR på grund av detta inte möjliggör en mer hållbar framtid om det inte tas på större allvar. Företag måste implementera detta i sina kärnvärden och verkligen se över de produktions- och konsumtionskonsekvenser som de eventuellt bidrar till. Representanten från Fairtrade City Malmö är dock fortsatt positivt inställd till utvecklingen av Fairtrade och understryker innebörden av något så enkelt som en Fairtrade-fika. Representanten förespråkar att "ingen kan göra allt, men alla kan göra något" och kopplar det till kontexten av utvecklingsfrågor och CSR.

Även kommunens representant identifierar vikten av en relativt långsam progression framåt och förespråkar en reforminriktad politik framför en allomfattande systemförändring. Kommunens representant erkänner även problematiken med detta. För långsam och försiktig progression kan göra att trovärdigheten försämras, medan en för snabb förändring eventuellt äventyrar progressionens utveckling. I detta perspektiv går det fortsättningsvis att se en viss otydlighet och motsägelse i kommunrepresentantens argumentation kring vilket angreppssätt som är bäst för att föra en hållbar utveckling framåt, och stoppa eller ändra de negativa strukturer som existerar i flera moderna sociala, ekonomiska och politiska system. Tidigare nämndes det att en systemkritisk och holistisk ansats var att föredra framför en reforminriktad politik. Detta går att tolka som att en systemomvälvande process är önskvärd, men att vägen dit kan ses som oklar och komplicerad.

Vägen till en världsomfattande adoption av hållbar utveckling och CSR är lång och full av hinder. Med Friedmanns (1970) kritik i åtanke är det största hindret för att få CSR till en nyskapande och världsomfattande paradigim inom företagskulturen därför att företag gör "business as usual" (Utting 2000). Enligt Friedmanns doktrin är företags huvudsakliga målsättning att skapa vinst och fokusera på ekonomiska mål. På så vis kommer implementeringen av hållbar utveckling och CSR underminera deras syfte. Detta synsätt går att kritisera på flera nivåer, men först och främst är det viktigt att påpeka att det för många företag i modern tid är ytterst essentiellt att engagera sig i ansvarsfullt företagande för att kunna säkra framtida vinster (Vogel 2005:26). CSR och hållbar utveckling blir via detta perspektiv åter ihopkopplade; CSR är vägen till att få företag att implementera mer hållbara och samhällsutvecklande företagsstrategier, genom att framhäva de vinstdrivande och företagspositiva egenskaperna inom hållbar utveckling (Vogel 2005:20). Dock så har litteraturen inom ämnet skiftat mycket

och det finns en stor skepsis om det idag överhuvudtaget går att se någon specifik motivation för företag att engagera sig i CSR (Kurucz et al 2008). Vogel anspelar på samma trend: på grund av att CSR drivs av marknaden och är fullständigt frivilligt kommer företag endast att engagera sig om det är lönsamt (Vogel 2005:4). Även om Kurucz et al. klargör att det inte bara finns finansiellt positiva egenskaper om företag engagerar sig i CSR och att multipla vinster går att erhålla (Kurucz et al. 2008: 85-86), kvarstår kritiken mot deras perspektiv och skapandet av ett ”business case”: möjligheten att bli en finansiellt säker investering med hög sannolikhet till återbäring (Kurucz et al, 2008:84). Detta är essentiell för att en hållbar utveckling kan bli något som verkligen motarbetar den kritik mot CSR som existerar. Kurucz et al. fortsätter dock sin retorik och erbjuder ett bättre utvecklat marknadsvärde för CSR samtidigt som Vogel förespråkar CSR som en möjlighet för företag att specialisera sig.

2.2 Corporate Social Responsibility och övriga aktörer

I det här avsnittet kommer jag presentera delar av den teori som har uppdragats i primärmaterialet som redovisades ovan och exemplifiera ett möjligt CSR-initiativ. Jag har för avseende att klargöra vissa av de faktorer och förhållanden mellan de aktiva aktörerna och visa hur dessa samarbeten kan ha en faktisk påverkan i hållbar utveckling.

2.2.1 Marknadsvärdet för CSR

Som nämnts ovan har ett marknadsvärde stor innebörd för möjligheterna att utveckla CSR. Därför är det av stor vikt att kommunen är insatt i den påverkan och effekt som CSR kan ha på företag. CSR visar sig även kunna bidra till samhället på flera olika sätt. Kritiken mot CSR försvinner dock inte på grund av detta och tar sig en väldigt grundlig form i angripandet av dess marknadsvärde. Ytterligare utveckling av CSR är därför ett måste och presenteras i denna sektionens avslutande del. Vidare kan dessa klassificeringar och deras strategier implementeras av kommunen själv, och skapar på så vis ytterligare värde som aktör i frågor kring hållbar utveckling och CSR.

2.2.1.1 Identifiering och klassifisering av marknadsvärde

Kurucz *et al.* identifierar fyra generella typer av marknadsvärden för företag hos CSR (2008). De härrör generellt från strategin att ’sälja in’ CSR som något som får företag att göra bra ifrån sig genom att göra gott (Kurucz et al. 2008:84). Detta betyder att företag har en möjlighet att skapa bättre ekonomiska resultat genom att inte bara agera enligt sin ekonomiska huvudstrategi, utan att även ta vara på sitt ansvar i skapandet av ett bättre samhälle. Det visar sig dock att resultaten för företag i slutändan är högst blandade och att företag har fått sämre, bättre eller omärkbara finansiella resultat på grund sitt engagemang i CSR och många

forskare anser att marknadsvärdet för med sig till företag är oklart. Kurucz *et al.* anser dock att CSR har fler vinster än rent ekonomiska sådana (Kurucz *et al.* 2008:85-86). De olika typer av marknadsvärden är förminskning i kostnad och risk, konkurrenskraftiga fördelar och anpassning, rykte och legitimitet och slutligen synergistiskt värdeskapande (Kurucz *et al.* 2008:85). Kurucz *et al.* sammanfattar även den kritik och de problem som existerar hos de fyra olika värdeskaparna och identifierar möjligheten att motverka dessa genom att utveckla ett än bättre värdeskapande via CSR. Detta redovisas i avslutningen till det här kapitlet. Nedan redovisas först de fyra olika generaliseringarna av CSRs marknadsvärde för företag. Notera även att varje marknadsvärde inte är exklusivt applicerbart utan alla värden kan erhållas från en och samma CSR-strategi (Kurucz *et al.* 2008:86).

Förminskad kostnad och risk

Genom CSR-relaterade aktioner kan företag komma att minska både kostnader och eventuella risker för företaget. Genom att företaget engagerar sig i sina intressenter har de möjlighet att skapa ett utbyte som har möjligheten att minska både eventuella kostnader och eventuella risker som företaget tidigare inte varit medvetna om. Det finns många intressenter som på många vis kan orsaka skada till ett företag. Genom att engagera sig i intressenternas behov, eventuella missnöje och att till och med använda dem som ett problemlösande verktyg kan skapa långvariga vinster (Kurucz *et al.* 2008:87-88). På så vis motarbetar denna form av värdeskapande några av de kritiserande teorier kring CSR som existerar (t.ex. teorierna ”slack resources” och ”available funds”). Dessa betraktar CSR uteslutande som en extra utgift som bland annat endast eftersöks av de företag som besitter ett överflöd av finanser (Kurucz *et al.* 2008:87). Detta marknadsvärde är alltså menat till att lindra eller helt undvika ekonomiska problem genom att engagera sig mer i företagets sociala och miljömässiga aspekter.

Konkurrenskraftiga fördelar och anpassning

I denna form bidrar CSR till att företaget vinner ett fördelaktigt marknadsvärde gentemot sina konkurrenter och blir på så sätt mer konkurrenskraftiga på marknaden (Kurucz *et al.* 2008:88-89). Fördelarna förtjänas genom att engagera sig i de sociala och miljömässiga aspekterna av sitt företag och att vara anpassningsbar till ens intressenters krav och behov. Intressenterna krav och behov ses istället för hinder som möjligheter för företaget att få fördelar gentemot sina konkurrenter. En väg framåt som är av yttersta vikt i detta perspektiv är för företag att ständigt anpassa sig till globala förändringar och att vara ytterst progressiv i hållbara handlingar. För företag att kunna anpassa sig till externa miljöer bygger klara konkurrenskraftiga fördelar gentemot andra företag och möjliggör klara mål för hållbar utveckling då företags intressenter ofta engagerar sig i den problematiken (Kurucz *et al.* 2008:88-89).

Rykte och legitimitet

CSR skapar tydligt marknadsvärde genom att förbättra och förhöja ett företags rykte och legitimitet (Kurucz *et al.* 2008:90-91). Genom att engagera sig i CSR

har ett företag möjligheten att dra nytta av flera perspektiv som bidrar till företagets rykte och legitimitet och hanterar bland annat perspektiv såsom ”tillstånd att agera” (license to operate) och ”orsaks-relaterad marknadsföring” (cause-related marketing) (Kurucz et al. 2008:90). Sammanfattande skapar CSR ett marknadsvärde genom att tillåta ett företag att nå ut och accepteras av hela samhället, få möjlighet att använda sin makt till full styrka och att få möjligheten att ingå i socialt ansvarstagade investeringar och är något som i slutändan kan skilja företaget från sina konkurrenter. Företaget får även fördelar gentemot sina intressenter och ett bra rykte är något som stärker företagets anseende och möjliggör t.ex. en chans för företaget att dra åt sig bra och eftersökt arbetskraft (Kurucz et al. 2008:90). Marknadsvärdet kan även skapas mellan företag och företag och ger företag fördelar både uppåt och neråt i sin handelskedja.

Synergistiskt värdeskapande

Genom att identifiera, undersöka och sammankoppla olika intressenters engagemang och skapa så kallade ”win-win-win”-situationer (Kurucz et al. 2008:91). Företaget tjänar marknadsvärde genom att tillfredställa och skapa mångfald i sitt engagemang samtidigt som företagets egna resultat har möjlighet att förbättras. Tanken är att gemensamma intressen mellan företaget och intressenterna skall skapa sedan tidigare osedda möjligheter (Kurucz et al. 2008:91). I detta perspektiv är närstående samarbeten mellan företag och deras intressenter ytterst essentiella och kan ge företag som har bra ledning, är självgående och har en nära koppling till de samhällen de arbetar i flera fördelar och vinster. Detta görs genom att företaget återinvesterar i mänskligt, socialt, miljömässigt och ekonomiskt kapital i dessa samhällen och skapar synergiska vinster för organisationer, miljön och samhället i stort (Kurucz et al. 2008:91).

2.2.1.2 Kritik

Den största kritiken mot de fyra marknadsvärdena för CSR grundar sig i deras nivå, logik och grund av rättfärdigande (justification) (Kurucz et al. 2008:97-100). Först och främst har raka och definitiva kopplingar mellan företags finansiella resultat och deras sociala eller miljömässiga resultat än så länge varit ofullständiga. På organisations-nivå har studier visat att ett generaliserande rättfärdigande är omöjligt på grund av inneboende orsaker har meta-studier visat att korrelation går att finna mellan flertalet olika faktorer mellan företags finansiella och sociala prestationer (Kurucz et al. 2008:98).

Logiken bakom CSR kritiserar som motsägande i och med att sociala och miljömässiga resultat är något som företag bedöms måste ta ansvar för utöver sina redan stadgade skyldigheter inom affärlivet och är på så vis definierade av konstruktionen CSR själv som två olika och separata faktorer (Kurucz et al. 2008:98). Genom att skapa ett marknadsvärde för CSR och återkoppla innebörden och effekterna av CSR till finansiella resultat för företaget förstärks detta perspektiv ytterligare samtidigt som logikens motsägelse blir självklar. Genom detta perspektiv underminerar rättfärdigandet av etiska val uttryckt i ekonomiska

termer hos företag att det etiska valet inte ses som värdefullt i sig själv (Kurucz et al. 2008:98-99).

Vidare kritiseras CSR och dess marknadsvärde på en epistemologisk grund och anmärker problematiken som medförs då både empiriska och normativa ansatser används. Positivistiska ansatser identifierar empiriska och normativa ansatser som vitt åtskilda och går inte hand i hand. Kritik går även att finna i anti-positivistiska ansatser och menar att de skilda ansatserna riskerar att bli oanvändbara och intetsägande om inte en av dem privilegierad över den andra (Kurucz et al. 2008:99). Kurucz et al. identifierar denna kritik som olöslig till en viss nivå och att den förvärras av konstruktionen som är CSR (Kurucz et al. 2008:100).

2.2.1.3 Ett utvecklat marknadsvärde för CSR

Kurucz et al. erbjuder tre nya perspektiv för att utveckla marknadsvärdet för CSR: erkännande av komplexitet, byggandet av en integrerande kapacitet och uppmuntrande pragmatism (Kurucz et al. 2008:103).

Erkännande av komplexitet

För att gå ifrån flera av svårigheterna med att skapa ett marknadsvärde för CSR måste det refererande fokuset breddas från ett företagscentrerat till ett företags- och samhällscentrerat perspektiv (Kurucz et al 2008:103). Kurucz et al. menar att CSR-forskning behöver och kommer betrakta organisationen företag som en del av ett intakt, integrerat och komplex nätverk som är interdependent och interaktivt genom detta perspektiv (Kurucz et al 2008:104). Ett sådant paradigmskifte ändrar synen på företagets intressenter till ett perspektiv där sociala system skapar möjligheten för CSR att bättre reagera och svara på frågor angående samhället och företagande (Kurucz et al 2008:104).

Byggandet av en integrerande kapacitet

För att skapa en mer holistisk ansats menar Kurucz et al. att ett bättre marknadsvärde skapas genom att förstärka företags kapacitet till integration (Kurucz et al 2008:104). CSR behöver utvecklas bortom den ekonomiska och etiska uppdelningen och kan via det ovannämnda perspektivet skapa ett mer integrerande förhållande mellan företag och samhälle som skapar möjligheten för deltagande individer att se sig själv och sitt arbete som någonting större och förhoppningsvis mer tillfredsställande (Kurucz et al 2008:104). På sikt kan detta ses som en utveckling från socialt ansvarstagande till samhälleligt ansvarstagande och är en del av ett eventuellt paradigmskifte där företags framgångs sätt i skymundan framför skapandet av företaget som ett verktyg för skapandet av framtida och bättre samhälleliga värden (Kurucz et al 2008:104). Det är essentiellt att koppla ihop den komplexitet som företag är verksam i, hur den blir förstärkt av globaliseringen och den interaktion som sker mellan system för att CSR skall kunna bli en bas av strategiskt agerande istället för ett tillval. Företag måste alltså sluta betraktas som fria och självständiga enheter och istället ses som en del av det samhälle som skapade dem (Kurucz et al 2008:104).

Uppmuntrande pragmatism

Sista utvecklingen av marknadsvärdet för CSR syftar till innebörden att utvecklas bortom de positivistiska och konstruktivistiska epistemologierna för att istället omfamna ett pragmatiskt förhållande till CSR (Kurucz et al 2008:105). Kurucz *et al.* ser ett pragmatiskt perspektiv som mer användbart för att tillåta de ovanstående perspektiven att utvecklas för att det möjliggör en bredare syn på värdeskapande. Kurucz et al. menar att detta perspektiv kommer att skapa mer kvalitativa än kvantitativa resultat för att befästa marknadsvärdet för CSR (Kurucz et al 2008:105).

2.2.1.4 Klassifiering av icke-statliga organisationer och företag

På grund av kommunens storlek och den mängd av aktörer och samarbeten som finns tillgängliga är det viktigt att bättre förstå sig på dessa och de förhållande och relationer som uppstår dem emellan. I detta stycke ges därför en kort förklaring till varför företag och icke-statliga företag samarbetar, varefter deras egenskaper och arbetsätt redovisas och systematiskt klassifieras.

I och med CSR och det faktum att fler och fler företag har börjat se miljömässiga prestationer som en möjlighet till konkurrenskraftiga fördelar har antalet samarbeten mellan företag och fristående icke-statliga organisationer (NGOs) ökat (Elkington & Fennell 2000:150-151). Anledningarna till detta är mångbottnade och går delvis att finna i att många NGOs har kommit att förstå den innebörd företag har i en hållbar utveckling. Att samarbeta med företag ses av många NGOs som en frisk fläkt och de välkomnar möjligheten att engagera progressiva företag i diverse partnerskap. Samarbeten mellan företag och NGOs är dock relativt konfrontationsfyllda och spända relationer (Elkington & Fennell 2000:152-153). Det existerar flera olika drivkrafter för företag och NGOs att engagera sig i ett samarbete med en motstående part, och är av antingen motiverande eller hämmande art. Detta tar uttryck både internt och externt hos de olika organisationerna. Det går att identifiera att både företag och NGOs har en klar möjlighet att erhålla flertalet fördelar med den här typen av samarbeten (Elkington & Fennell 2000:153-156), varav produktstöd, där NGOs stödjer en viss varus försäljning, är ett sådant exempel. För att effektivisera valet av partnerskap mellan företag och NGOs har Elkington och Fennell (2000) identifierat och generaliserat en typologi av NGOs och företag (Elkington and Fennell 2000:156-162).

NGOs går att klassifiera i fyra olika sektioner som är skilda på fyra olika karaktärsdrag. Karaktärsdragen är identifierade i två olika spektrum: en NGO kan antingen vara en polarisator som föredrar konfrontation framför samarbete eller en integrator som föredrar samarbeten framför konfrontation. Den är även antingen en diskriminerare som granskar företag och väljer sina samarbetspartners i förväg eller en icke-diskriminerare som anser att alla företag skall ses som en möjlig samarbetspartner (Elkington & Fennell 2000:156-157). Inom dessa karaktärsdrag existerar på så vis fyra olika klasser av NGOs, som alla har skilda färdigheter och arbetsstrategier och alla har blivit symboliserade av djurriket: den polariserande diskriminators (späckhuggaren), den integrerande diskriminators (delfinen), den

polariserande icke-diskriminatorn (hajen) och den integrerande icke-diskriminatorn (sjölejonet) (Elkington & Fennell 2000:156-160).

Elkington och Fennell (2000) klassificerar företag på ett liknande vis. Företagen delas in i två olika spektrum om fyra olika karaktärsdrag: ett företag kan antingen vara öppet eller stängt gentemot allmänheten och det kan även vara en del av lösningen eller problematiken inom ramen för hållbar utveckling. På detta vis skapas fyra olika klasser av företag: det stängda företaget som är en del av lösningen (ungkarls-lejonet), det öppna företaget som är en del av lösningen (gyllene gässen), det stängda företaget som är en del av problematiken (vampyrfladdermusen) och det öppna företaget som är en del av problematiken (outtröttliga spindeln) (Elkington & Fennell 2000:160-162).

2.2.2 Exemplifiering

För att ge en klarare bild av de sammanhang och den situation som blivit beskriven i det här kapitlet kommer denna sektion ge ett exempel på ett pluralistiskt samarbete och förhållande mellan en icke-statlig organisation, ett företag och kommunen. Syftet bakom detta exempel är dessutom att förstärka kopplingen mellan CSR och utvecklingsstudier. Via detta exempel har jag för avseende att visa de länkar som företag och icke-statliga organisationer har till syd och hur de mer påtagligt kan påverkas av kommunens agerande.

2.2.2.1 Fairtrade

Fairtrade är en oberoende produktmärkning som möjliggör för odlare och deras anställda i utvecklingsländer att förbättra sina arbets- och levnadsvillkor (Fairtrade 2012). Fairtrade ger producenten ett minimipris för deras vara som ska överstiga både världsmarknadspriset och producentens produktionskostnader. Samtidigt säkerställs en minilön för de som är anställda av en Fairtrade-producent. Organisationsmässigt är Fairtrade uppbyggt från paraplyorganisationen Fairtrade International som utvecklar kriterier, stödjer producenter i utvecklingsländer och består av flera nationella märkningsinitiativ, representerat i Sverige av Fairtrade Sverige (Fairtrade 2012). Fairtrade arbetar dock inte bara ekonomiskt, utan har även sociala och miljömässiga aspekter med i sitt arbete för en mer rättvis och hållbar utveckling. I de kriterier som krävs för att en producent skall bli en certifierad Fairtrade-producent främjas sådant som demokrati, organisationsrätt och miljöhänsyn samtidigt som diskriminering och barnarbete motverkas (Fairtrade 2012). Producenter i syd har liten möjlighet att undgå den fattigdom de befinner sig, att försörja sig själv och sin familj eller att utveckla det samhälle de lever i. Genom att verkställa kriterier för högre löner och ett säljpris som överstiger produktionskostnaderna arbetar Fairtrade för att motverka denna problematik (Fairtrade 2012). Fairtrade förespråkar även långsiktiga och nära handelsrelationer där så mycket produktförädling som möjligt har skett i produktens ursprungsland.

Sedan år 2000 har Fairtrade möjliggjort för städer och kommuner att bli diplomerade som en Fairtrade City (Fairtrade 2012). Konceptet lanserades 2006 i

Sverige och Malmö var den första kommunen i Sverige att bli en Fairtrade City. Idag är 1000 städer världen över och 54 kommuner i Sverige diplomerade. Diplomeringen erhålls av städer och kommuner som engagerar sig i rättvis handel och etisk konsumtion. För att bli diplomerad måste staden eller kommunen leva upp till kriterier som rör etisk upphandling, aktivt informationsarbete och tillgången på Fairtrademärkta varor i samhället (Fairtrade 2012). Arbetet för varje Fairtrade City skall ledas av en styrgrupp som innehåller aktörer från hela samhället.

Fairtrade arbetar mycket med kampanjer och har under sina "Fairtrade Fokus"-dagar något som kallas "Fairtrade Challenge" (Fairtrade Challenge 2012). "Fairtrade Challenge" utmanar människor att engagera sig i etisk konsumtion och uppmärksammar detta genom att uppmana folk till att ha en Fairtrade-fika. Detta är ett internationellt initiativ och 2012 slog Sverige världsrekordet i antalet deltagare. Närmare 600 000 människor deltog under Fairtrade-fikan i Sverige och slog det tidigare världsrekordet. Syftet bakom fikan är att på ett enkelt och roligt sätt uppmärksamma och hjälpa producenterna i underutvecklade länder och få folk att fortsätta använda Fairtrade-märkta varor (Fairtrade Challenge 2012).

Kaffe är en väldigt essentiell produkt för Fairtrade och var den första vara som Fairtrade-certifierades i slutet av 1980-talet (Fairtrade 2012). Kaffe är dessutom den största handelsvaran i världen, näst efter olja, är en industri som omfattar 80 miljarder dollar per år (Vogel 2005:103) och är en av de viktigaste exportvarorna i många utvecklingsländer. Kaffeproduktionen består av 25 miljoner producenter och fler än 100 miljoner människor är beroende av produktionen för sitt livsuppehälle (Fairtrade 2012). De som producerar kaffe är oftast familjebaserade jordbruk i underutvecklade länder som är beroende av att mellanhänder säljer deras vara på världsmarknaden. Osäkerheten för producenterna är på grund av detta stor och deras del av eventuell vinst väldigt liten (Fairtrade 2012). Producenterna hindras också från att förändra sin situation. På grund av långvariga familjetraditioner, okunskap kring alternativa försörjningsmetoder och ekonomiska hinder har de inte möjligheten av påverka och utveckla sina egna livsförhållanden (Fairtrade 2012).

Användandet av kaffe är stort i Sverige och vi konsumerar en procent av all världens kaffe. Detta innebär att varje enskild svensk konsumerar i snitt 9 kilo kaffe per år. Kopplingen och innebörden av den svenska marknaden för producenterna i underutvecklade länder är alltså relativt stark och där den svenska marknaden kan göra klar påverkan på människor liv i underutvecklade länder (Fairtrade 2012).

Fairtrade tillåter konsumenter till att "put their money were their values is" och gör att konsumenten direkt kan bidra till den ekonomiska och sociala utvecklingen av kaffeproducenten (Vogel 2005:105). Fairtrades arbetsätt har på grund av detta även en annan fördel över andra frivilliga initiativ på marknaden då deras kontakt med producenterna i syd är större möjlighet att uppfattas som mer trovärdig (Vogel 2005:105).

2.2.2.2 Fairtrade, Barista och Starbucks

Fairtradekaffe är något som har blivit mer och mer populärt och svenska Barista och amerikanska Starbucks är två kaffekedjor som båda anammat denna produktmärkning och säljer kaffe från Fairtrade-certifierade producenter. Barista är den enda kedja i Europa, utanför England, som har ett fullständigt etiskt koncept och serverar 100% Fairtrade-certifierat kaffe (Barista 2012). Inkluderar vi kedjorna i England är Barista den tredje största kaffekedjan som endast säljer Fairtradekaffe och har 16 enheter i Sverige, i jämförelse med engelska Café Revive på 160 olika enheter. Barista har åtnjutit stora framgångar i Sverige och är väldigt progressiva i sin ambition att agera etiskt (Barista 2012). Deras arbete sträcker sig långt utanför sitt Fairtradekaffe och de ökar ständigt antalet ekologiska produkter, använder miljövänliga alternativ i sin elförbrukning, har ersatt all plast med produkter gjorda på majsstärkelse och samarbetar aktivt med svenska FN-förbundet.

Starbucks är världens största återförsäljare av kaffe, är baserad i USA och står själv för en procent av världens kaffehandel (Vogel 2005:104). Kedjan hade innan år 2000 inte sålt Fairtradekaffe och vägrade även att göra så när Global Exchange tillfrågade dem att göra så. Efter flertalet demonstrationer och protester mot kedjan började de år 2000 att införskaffa Fairtradekaffe och sedan dess har deras användning av Fairtradekaffe ökat till att idag bli den största rostaren och försäljaren av Fairtrade-certifierat kaffe i USA (Vogel 2005:104). 2004 inhandlade Starbucks 2 miljoner pund (dryga 900 ton) Fairtrade-certifierat kaffe vilket motsvarar 1.6 procent av dess inköp i kaffe. Starbucks är ett företag som på grund av en anpassning till intressenters krav kunnat frodas på en mer medveten marknad (Vogel 2005:44 och 107)

2.2.2.3 Kritik

En stor kritik till sådana här initiativ är att de för tillfället har en relativt liten marknadsandel (Vogel 2005:121). Trots Baristas holistiska koncept hämmas de av fysiska begränsningar. Starbucks påverkas inte på samma sätt men definieras i detta sammanhang istället av deras begränsade implementering (det skall dock noteras att Starbucks införlivar andra initiativ i sitt företag som är till fördel för deras producenter och att många av deras producenter inte har möjligheten att bli Fairtrade-certifierade på grund av andra anledningar än just deras sociala och ekonomiska påverkan (Vogel 2005:88 och 104)). Fairtrade skall dock inte ses som en universallösning och flertalet kritiska punkter går att skåda i deras arbetssätt. Först och främst kan Fairtrade inte motarbeta problemet med överproduktion, vilket kan ses som kaffeindustrins största problem (Vogel 2005:106). Vidare så är Fairtrade beroende av försäljning och måste anpassa sig utefter detta. Marknadsundersökningar har även visat att konsumenters val av kaffe är mer baserat på kvalité och smak än hur produktionen (Vogel 2005:106). På grund av detta är deras tillväxt väldigt blygsam och står idag endast för 0.4 procent av den globala kaffeförsäljningen. Fairtrade har dessutom svårt att tillgodose försäljare av stor omfattning, som Starbucks, med den efterfrågade kvantiteten och kvaliteten av kaffe som de behöver (Vogel 2005:104).

3. Avslutning

3.1 Slutsatser

Representanterna från kommunen och Fairtrade City Malmö förhåller sig relativt lika till hållbar utveckling och anser att den är genomförbar, att CSR kan bidra till denna utveckling och att det finns många olika viktiga aktörer i detta arbete. Båda anser att kommunen är en stark och inflyttelserik aktör i detta led, men att de finns många andra aktörer som också spelar en viktig roll. De anser att det är en komplex situation för att möjliggöra en konkret och jämn utveckling i syd via deras eget arbete och att både hållbar utveckling och CSR är två begrepp som inte alltid känns självklara på alla nivåer i samhället. I min studie har flera intressanta aspekter kring kommunens relation till hållbar utveckling och CSR framträtt. Flertalet fördelar kan ses i kommunens arbete med frågor kring hållbar utveckling och CSR, men även vissa nackdelar.

Det går först och främst att koppla kommunen till flera progressiva och utvecklande teorier inom CSR. Genom Elkington och Fennells (2000) deskriptiva analys av företag och icke-statliga organisationers förhållande till varandra kan vi se hur kommunen kan verka och bidra gentemot dessa båda aktörer. NGOs och företag har en viktig roll i samhället och inom frågor som är relaterade till hållbar utveckling och CSR. Att kunna påverka dessa och förstå deras strategier, utvecklingsmöjligheter och förhållande till varandra kan kommunen själv utvecklas och ta en viktig roll i utformningen av denna agenda. Elkington och Fennells (2000) analys går dessutom att använda som bas för utformandet av kommunens egna arbete med hållbar utveckling och CSR. Det går att se kommunen som en dualistisk aktör i dessa sammanhang. Den har möjligheten att anamma flertalet av de icke-statliga organisationernas och företagens egenskaper samtidigt som den kan anamma de bådars olika sätt att påverka sin omgivning.

Via Kurucz et al. (2008) ges en än större förståelse för hur CSR fungerar och kan delvis användas av kommunen till att fortsätta sin utveckling inom agendan. Deras analys är lättast applicerbar på kommunens kommunikativa expansion av frågor relaterade till hållbar utveckling och CSR, men även i mer praktiska situationer. Det är viktigt för kommunen att ständigt förhålla sig kritiskt till deras och andras arbete och arbetsätt inom relevanta frågor. Att integrera ett konstruktivt och utvecklande förhållande till andra relevanta aktörer och intressenter kommer ge kommunen möjlighet att ytterligare utveckla sin roll och sitt bidrag till agendan. Via Kurucz et al. (2008) syns det tydligt hur kommunen, och samhället det ansvarar för, erhåller positiva effekter av arbete inom CSR. Genom att integrera sig själv i detta perspektiv kommer kommunen delvis att kunna styra dessa effekter och ha möjligheten att förstora både dess mångfald och dess kvalitet.

Via de två ovannämnda perspektiv finns det en möjlighet för kommunen att, som önskats, nå ut till fler företag och skapa bättre och mer produktiva samarbeten. Kommunen kan dessutom själv se sig som en aktör som borde införliva mer av denna form av agerande och flera av idéerna är applicerbara på

kommunen själv. Genom att utöka och förbättra sitt eget agerande kommer inte bara ett större antal andra aktörer och intressenter bli påverkade, utan det kommer även skapa en miljö som bättre förutsätter ett arbete med frågor kring hållbar utveckling och CSR. Kommunen kan via detta synsätt vara både skapare och mottagare av de synergistiska effekter som redovisats av Kurucz et al. (2008).

En av de mest påtagliga slutsatserna som går att dra från den här studien är hur pass relaterat utveckling och CSR är till lokala krafter. Utveckling och CSR har redan bevisats ha en stark koppling till civilsamhället (Bendell 2000) men att verkligen ha en stark koppling dem emellan är essentiell för att verkligen kunna motivera och berättiga det uttryck utvecklingen tar. Möjligheten för denna koppling verkar kunna förstärkas genom lokalt agerande och att lokala tolkningar får styra detta uttryck. Kommunen verkar ha flera fördelar och möjligheter till att anpassa retoriken kring hållbar utveckling och CSR till sin egen miljö och att ha en så lokalt förankrad och medveten institution som en kommun insatt i frågor kring hållbarhet och CSR är en klar fördel. Analysens resultat har visat att kommunen har stora möjligheter till att anpassa oftast globala frågeställningar och föreställningar till en mer konkret och lättupptaglig bild. Kommunen kan på så vis ta rollen som både facilitator och protagonist i frågor kring hållbar utveckling och CSR.

Tyvärr kan studien inte bevisa att lokalt utvecklingsarbete får direkta utvecklande följder för länder i syd och en del begränsningar för kommunen kvarstår. Trots att kommunen kan ses som en stor lokal aktör krymper dess innebörd i större sammanhang. Den dualistiska naturen som kan beskrivas kommunen kommer även att innefatta vissa nackdelar. Precis som ett företag är kommunen styrt av yttre intressen och påtryckningar. Kommunen är en så stor institution att även andra frågeställningar måste få utrymme. Prioriteringen av frågor kring hållbar utveckling och CSR blir alltså inte en självklarhet. Även problematik uppstår i dess anknutning till civilsamhället och den ovilja till att prioritera frågor kring hållbar utveckling och CSR som kan uppstå. Kommunen är även begränsad i utrikespolitisk mening och är i detta perspektiv beroende av nationella och internationella institutioner med relationer till syd.

Däremot framhäver studien innebörden av de möjligheter och fördelar institutioner och organisationer har på en mer gräsrotsbaserad nivå. Det går även att se tydliga fördelar i det lokala arbete kommunen gör och hur det kan föra en hållbar utveckling framåt. Ett ökat implementerade av CSR-initiativ liknande Fairtrade är därför av stor innebörd. Genom att stärka sitt arbete och integrera fler aktörer i samarbeten med holistiska och globala anknytningar kan kommunen ge en påtaglig utveckling för många behövande, utan att behöva ha en direkt koppling. För kommunen att integrera en stor och varierande mängd aktörer i frågor om hållbar utveckling och CSR tror jag kommer öka chanserna för dessa att bli mer prioriterade i samhället, politiken och ekonomin.

Studien visar även att samarbeten mellan NGOs och företag inte är helt problemfritt och att det finns många perspektiv som måste begrundas i jakten på ett bra partnerskap. Det är även tydligt att de olika typerna av företag och NGOs förespråkar olika nivåer och möjligheter till engagemang i hållbar utveckling. Därför är klassifiering av detta slag ett bra hjälpmedel för både företag och NGOs.

Varje klass av företag eller NGO verkar dessutom komplementär gentemot varandra och syftet bakom varje klass blir mer tydlig när de tas i relation till varandra. De NGOs som verkar polariserande har en tydlig fördel i att uppmärksamma och arbete emot de företag som är stängda för allmänheten. De integrerande är å andra sidan till för att söka upp partners och utveckla företags strategier, och är därför mer ämnade att ta sig an de öppna företagens vilja att förbättras och evolvera. Om NGO:n är diskriminerande eller icke-diskriminerande är på så vis lite mindre betydande till själva samarbetet i sig, men visar tydligt hur de olika strategierna berör alla klasser av företag och gör att varje problem som ett företag upplever eller bidrar till har en möjlighet att uppmärksammas och utvecklas.

I redovisningen av arbetet som utförs av Fairtrade, Barista och Starbucks går det att se hur den beskrivna problematiken kring hållbar utveckling påverkas av dessa aktörer, samtidigt som de bevisligen är begränsade. I Malmö är Malmö kommun tillsammans med Fairtrade City Malmö ett tydligt exempel på ett samarbete mellan relativt skilda aktörer som tillsammans kan verka för en mer hållbar och rättvis utveckling. Samarbetet är även något som verkar kunna fungera på en global nivå. Genom att koppla denna kontext till redan dragna slutsatser och den genomförda exemplifieringen går det att se möjligheter för kommunen att bland annat motverka den kritik som existerar mot Fairtrade och företag som Barista eller Starbucks. Malmö kommun kan bland annat bidra till att öka deras marknadsandelar via upphandling och att kommunicera aktörernas innebörd till en större massa, vilket på sikt är en stor anledning till flera av deras begränsningar. Sådana aktioner måste i och för sig självklart följa gällande lagar och restriktioner kring konkurrens.

Kommunen har alltså visats ha stora fördelar att ta vara på, samtidigt som den behöver utvecklas i en del förehand. Trots de begränsningar som finns, och devlis på grund av de, kan progressionen till att bli en ännu starkare aktör göra att kommunen tar till vara på dessa möjligheter. Det går att tydligt se att kommunen har en stor påverkan på samhället, något som borde kunna tas till vara på mer i frågor kring hållbar utveckling och CSR. Som redan nämnt är hållbar utveckling och CSR komplexa och väldigt omfattande begrepp och det är därför svårt att se hur endast en aktör skall kunna förändra hur de förhåller sig till marknaden och samhället. På grund av detta måste alla aktörer ta sitt ansvar i detta perspektiv och ständigt utveckla nya strategier för att möjliggöra en hållbar utveckling. Likt de resultat som tidigare forskning redan fört fram går det att se en ovis framtid, men den är väldigt spännande och fylld av stora möjligheter till förbättring.

3.2 Sammanfattning

En hållbar utveckling är något som har strävats efter redan innan begreppets definition 1987 (Utting 2000). Men tyvärr tillhör orättvisor och jämlikhetsklyftorna en global normalbild och vägen till en hållbar framtid är tyvärr full av flertalet hinder (Blowfield & Murray, 2008:10-11). Företagens roll i den här utvecklingen har på grund av detta analyserats och har trots dess dubbelsidiga natur främst blivit erkända som en till stor del kontrautvecklande

aktör som förstärker dessa orättvisor i utvecklingsländer (Kiely 2008:183). På grund av detta har begreppet Corporate Social Responsibility (CSR) utvecklats och bidrar till utvecklingsdebatten som en reglerande men frivillig kraft för att försöka skapa en förändring hos företagen och deras påverkan på världens samhällen (Vogel 2005:8-10). Begreppet och dess effektiva påverkan kan diskuteras, men ger en möjlighet för företag att anamma hållbara perspektiv i sitt agerande och uppmärksammar problematiken som existerar kring utveckling. Vidare verkar det som att specifika konfigurationer av länder har möjlighet att erhålla en större mängd CSR-engagerade företag än andra (Gjølberg 2009). Gjølberg anser att det institutionella regleringsramverk som går att finna i Norden bidrar till skapandet av implicita anledningar till ett förhöjt engagemang. Denna studie har därför undersökt vilka eventuella fördelar som finns hos en sådan institutionell aktör att agera för att agera för en hållbar utveckling och CSR. Studien är därför lokalt förankrad och fokuserar på kommunen Malmö av både praktiska som forskningsmotiverade anledningar. Forskning kring detta ämne finns nämligen redan etablerad, men är i en sådan omfattning att lokala tendenser och detaljer inte blivit redovisade. I studien användes intervjuer som metod och det erhållna materialet är hämtat från två olika intervjuer med representanter från kommunen. Från studien har flertalet slutsatser kunnat dras och det går att se flera olika möjligheter för en kommun att bidra till frågor inom hållbar utveckling och CSR. Det har blivit identifierat att kommunen har en viktig och stor roll i samhället och kan via denna skapa en stor påverkan. De fördelar som har kunnat urskiljas ger dessutom kommunen en stor potential att växa i fältet. Förövrigt har studien även visat innebörden av lokalt förankrat arbete i frågor kring hållbar utveckling och CSR, och är något som är till fördel för såväl kommunen och de aktörer de samarbetar med, men även för utvecklingen av begreppen hållbar utveckling och CSR.

4. Referenslista

Bendell, J. (2000). Civil regulation: a new form of democratic governance for the global economy? I: Jim Bendell (red.) *Terms for Endearment. Business, NGOs and Sustainable Development*. Sheffield: Greenleaf Publishing.

Blowfield, M. & Murray A. (2008). *Corporate Responsibility – a critical introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Brejning, J. (2012). *Corporate social responsibility and the welfare state: the historical and contemporary role of CSR in the mixed economy of welfare*. Burlington, VT: Ashgate Pub.

Carroll, A., B. (1999). *Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct*. *Business Society* Vol. 38, No. 3, p. 268-295.

Chambers, Robert (2008). *Revolutions in development inquiry*. London: Earthscan

Clapp, J. (2005). Global Environmental Governance for Corporate Responsibility and Accountability. *Global Environmental Politics* Vol.5, No. 3, p. 23-34.

Crane, A., Matten, D. & Spence, L. J. (red.) (2008). *Corporate social responsibility: readings and cases in a global context*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.

Daly, H. E. (1990). *Toward some operational principles of sustainable development*. *Ecological Economics* Vol. 2, No. 1, p. 1-6.

Desai, V & Potter, R. B. (red.) (2006). *Doing development research*. London: Sage

Desai, V. & Potter, R. B. (red.) (2008). *The companion to development studies*. 2. [updated and enlarged] ed. London: Hodder Education.

Elkington, J and S. Fennell (2000). Partners for sustainability. I: Jim Bendell (red.) *Terms for endearment. Business, NGOs and sustainable development*. Sheffield: Greenleaf Publishing.

Fairtrade (2012) <http://www.fairtrade.se/> 2013-01-02.

Fairtrade Challenge (2012) <http://fairtradechallenge.se/> 2013-01-02.

Fox, T, H, *et al.* (2002). *Public Sector Roles in Strengthening Corporate Social Responsibility: A Baseline Study*. T. W. Bank. Washington: The World Bank.

Friedmann, M . (1970). The social responsibility of business is to increase its profits. I: Crane, A. Matten, D. & Spence, L. J. (red.) *Corporate social responsibility: readings and cases in a global context*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.

Gjøølberg, M. (2009). Measuring the Immeasurable? Constructing an Index of CSR Practices and CSR Performance in 20 Countries. I Press Blowfield, M. (2005). "Corporate Social Responsibility - The Failing Discipline and Why it Matters to International Relations." *International Relations* Vol. 19, No. 2, p. 173-191.

Human Rights Education Association (HREA).
http://www.hrea.org/index.php?doc_id=444 2012-12-10.

ISO 26 000 (2010) English Version.

Kiely, R (2008). Global shift: Industrialization and development. I: Desai, V. & Potter, R., B. (red.) *The companion to development studies*. 2. [updated and enlarged] ed. London: Hodder Education

Kurucz, E., Colbert, B., *et al.* (2008). The Business Case for Corporate Social Responsibility. I: Crane, A., McWilliams, A., Matten, D., Moon, J. & Siegel, D. (red.) *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. Oxford: Oxford University Press.

Lindahl, B. (2012). *Så slår svenska företag konkurrenter i Norden*.
http://www.svd.se/naringsliv/sverige-drar-i-vag-pa-ansvarsfragan_7617794.svd
2012-11-02.

- Lister, J. (2011). *Corporate Social Responsibility and The State: International Approaches to Forest Co-Regulation*. Vancouver: UBC Press.
- Matten, D. & Moon, J. (2008). “Implicit” and “Explicit” CSR: A conceptual framework for a comparative understanding of corporate social responsibility. *Academy of Management Review* Vol. 33, No.2, p:404-424.
- May, S., Cheney, G. & Roper, J. (red.) (2007). *The debate over corporate social responsibility*. New York: Oxford University Press.
- Mayoux, L. (2006). Quantative, Qualitative or Participatory? Which Method, for What and When?. I: Desai, V & Potter, R. B. (red.) (2006). *Doing development research*. London: Sage.
- Moon, J. & Vogel, D. (2008). Corporate Social Responsibility, Government and Civil Society. I: Crane, A., McWilliams, A., Matten, D. & Moon, J (red.). *The Oxford Handbook of Corporate Social Responsibility*. Oxford: Oxford University Press.
- Pattberg, P. (2006). The Influence of Global Business Regulation: Beyond Good Corporate Conduct. *Business and Society Review* Vol. 113, No. 3, p. 241-268.
- Porter, M. E. and Kramer, M. R. (2007). Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard Business Review* Vol. 84, No. 12, p. 78-92.
- Portney K. E. (2002). Taking Sustainable Cities Seriously: a comparative analysis of twenty-four US cities. *Local Environment* Vol. 7, No. 4, p. 363-380.
- Potter, R. B. (2008). Global coverage, divergence and development. I: Desai, V. & Potter, Robert B. (red.). *The companion to development studies*. 2. [updated and enlarged] ed. London: Hodder Education.
- Potter, R. B., Binns, T., Elliott, J. A. & Smith, D. (2008). *Geographies of development: an introduction to development studies*. 3. [revised] ed. Harlow: Pearson Prentice Hall

- Rapley, T. J. (2004). Interviews. I: Seale, C., Gobo, G., Gubrium, J. F., and Silverman, D. (eds.) *Qualitative research practice*. London: Sage Publications. 15-33.
- Ruggie, J. G. (2003). Taking Embedded Liberalism Global: The Corporate Connection. I: Held, D. and Koenig-Archibugi, M. (eds.) *Taming Globalization: Frontiers of Governance*. Cambridge, Polity Press.
- Scherer, A., & Smid, M. (2008). The downward spiral and the US model business principles: why MNEs should take responsibility for the improvement of world-wide social and environmental conditions. I: Crane, A., Matten, D. & Spence, L. J. (red.) (2008). *Corporate social responsibility: readings and cases in a global context*. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge.
- Sen, A. (1999). *Commodities and capabilities*. New Delhi: Oxford University press.
- Sen, A (1999). *Development as freedom*. Oxford: Oxford University Press.
- Sen, A (2005). Human Rights and Capabilities. *Journal of Human Development* Vol. 6, No.2 p. 151-166.
- Slater, R., Sharp, K. & Wiggins, S. (2008). Food security. I: Desai, V. & Potter, Robert B. (red.) (2008). *The companion to development studies*. 2. [updated and enlarged] ed. London: Hodder Education.
- TT (2012). H&M anklagas för att betala slavlöner.
http://www.svd.se/naringsliv/branscher/handel-och-tjanster/hm-anklagas-for-att-betala-slavlöner_7609564.svd_2012-11-05.
- Unwin, T. (2006). Doing Development Research ‘at Home’. I: Desai, V & Potter, R. B. (red.) (2006). *Doing development research*. London: Sage.
- Utting, P. (2000). Business Responsibility for Sustainable Development. *UNRISD Discussion Papers*. Geneva: UNRISD.

Vogel, D. (2005). *The market for virtue: the potential and limits of corporate social responsibility*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press.

Willis, K. (2006). Interviewing. I Desai, V & Potter, R. B. (red.) (2006). *Doing development research*. London: Sage

World Commission on Environment and Development (WCED). <http://www.un-documents.net/ocf-ov.htm#1.2> 2012-12-12.